

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Τρίτος

Συνδρομή ἰτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.—Αἱ συνδρομαὶ ἀρχοῦνται ἀπὸ 1 ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶναι ἰτησιαί.—Γραφεῖον τῆς Διοικήσεως: Ὀδὸς Σταδίου, 6.

17 Ἀπριλίου 1877

ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ

ΕΚ ΤΟΥ ΠΕΡΙΗΛΘΟΥ ΤΟΥ ΚΟΜΗΤΟΣ ΒΑΒΟΥΛΑΡ

Συνίχται· ἰδί σελ. 225.

16 Ἀυγούστου.—Ἐφρονεύσαμεν σήμερον τὸ πρῶτὸ ζῶον περιεργότατον, ἧτοι ἓνα ὄρνιθόρρυγον. Ἐβαδίζομεν περὶ μικρὰν φάραγγα πλήρη ὕδατος, ὅτε τὸ ζῶον αὐτὸ ἐφάνη αἰφνης τρέχον ὡς ἄλλος κάστωρ ὑπὸ στενοῦς θόλους ἀνεσκαμμένους κατὰ τὴν ὄχθην. Ἐπειδὴ δὲ κατεδιώξαμεν αὐτὸ, ἐπεσεν εἰς τὸ ὕδωρ καὶ ἤρχισε νὰ κολυμβᾷ· ἀλλὰ τὸ ἐφρονεύσαμεν. Εἶχε μῆκος ἐνὸς καὶ ἡμίσεως ποδός, τέσσαρας πόδας πλατεῖς, δέρμα κάστωρος καὶ ἀληθὲς ῥύγχος νήσης. Γεννᾷ δὲ ὡὰ καὶ γαλουχεῖ τὰ μικρὰ αὐτοῦ. Ἰδοὺ παράδοξον φαινόμενον. Μετὰ τὴν θήραν ταύτην ἐτελείωσε τὸ ἔργον τῶν ἡμετέρων πυροβόλων.

Μετὰ ταῦτα ὤρμησαμεν καὶ οἱ τρεῖς ἀπὸ τριῶν διαφόρων μερῶν κατὰ σωροῦ καζοᾶρ. Μετὰ μίαν δὲ καὶ ἡμίσειαν ὥραν ἀκαθέκτου δρόμου, εἰς καζοᾶρ ἐπεσεν ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν ἵππων μας. Εἶναι δὲ ἡ θήρα αὐτῶν, πλὴν τοῦ κινδύνου, ὅσον εὐχάριστος καὶ ἡ τοῦ μεγάλου ταχύποδος. Εἰ δὲ καὶ οἱ ἵπποι ἡμῶν ἦσαν θυμοειδέστατοι, ἐνόμισα κατ' ἀρχὰς ὅτι δὲν θὰ κατεφθάνομεν τὸ μέγα τοῦτο ταχύπουν πτηνόν, τὸ ὁποῖον διεσκέλιζετο τέσσαρα μέτρα καὶ ἔτρεχε πάντοτε πρὸς τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν.

Ἐνταῦθα ἐτελείωσεν ἡ κατὰ τὸ ἐσωτερικὸν περιουσία ἡμῶν, καθ' ἣν εἶδομεν πράγματα παράδοξα εἰς τὴν ἀληθῶς παράδοξον ταύτην γῆν· εἶδομεν·

Ζῶον, κατὰ τὸ ἡμισυ μὲν νῆσαν, κατὰ τὸ λοιπὸν δὲ ἡμισυ μαλλωτὸν, τὸ ὁποῖον ἐπωάζει ἅμα δὲ καὶ γαλουχεῖ.

Κλάδον δενδρίου ὅστις, ριπτόμενος εἰς τὸ νερὸν, κατακυθίζεται ὡς ἔβενος.

Λίθον ὅστις πλέει ὡς κίσσηρις.

Κεράσια ἔχοντα ἔξωθεν τὸν πυρῆνα.

Τὸ μὲν θῆλυ τοῦ καζοᾶρ τίκτον ὡὰ, τὸ δὲ ἄρρεν ἐπωάζον. Ἐχουσι δὲ πτέρυγας ἀνευ πτερῶν.

Δένδρα μὴ δίδοντά σοι σκιάν ἂν καὶ εὕρισκασαι ἐντὸς δάσους, διότι τὰ φύλλα αὐτῶν αὐξάνουσιν ὅλα κατὰ κάθετον.

Αὐτόχθονας αἰτινες, ὡς ζῶντες ὀλόγυμνοι, δὲν ἠμποροῦσι νὰ φυλάξωσι τὰ τρία σιγᾶρα τὰ

ὁποῖα δίδεις εἰς αὐτοὺς, εἰμὴ εἰς τὴν μασχάλην ἢ εἰς τὴν οὐλότριχα κόμην.

Διὸ οἱ ταχύποδες εἶναι εὐτυχέστεροι τῶν ἰθαγενῶν, ὡς ἔχοντες θυλάκιον εἰς τὸ ἀποθέτουσι τὰ μικρὰ τῶν.

Τοὺς ταχύποδας, ἔχοντας τέσσαρας πόδας, ἀλλὰ μὴ μεταχειριζομένους καὶ ὅταν τρέχωσι πλεόν τῶν δύο.

Καθημένους δὲ εἰς τὴν ἄκρην τῆς οὐρᾶς αὐτῶν ὡς ἐπὶ ξύλου ὁσάκις σταματήσωσι.

Διετρέξαμεν πρὸς τοῦτοις ἐφιπποῖ πλεόν τῶν ἑκατὸν λευγῶν καὶ εἶδομεν πάντοτε τὸ αὐτὸ μέγα δένδρον, τὸ κομμιοφόρον. Καλὸν μὲν διὰ τοὺς ἔχοντας συνάγχην, ἀλλὰ μονότονον.

Πέτραι δὲ δὲν εὕρισκονται εἰμὴ εἰς τὰς ὄχθας καὶ ὄχι πάντοτε. Εἶδομεν λειμῶνας χλόης ἐκτεταμένους εἴκοσι λεύγας, ἀλλ' οὐδὲ λιθάριον ἀπηντήσαμεν. Ἐξ ἐναντίας ὁ Βούρκ καὶ ὁ Στούρτ εὔρον, δικκοσίας λεύγας μακρὰν ἐντεῦθεν, ἐρήμους πλήρεις τοσοῦτω μεγάλων πετρῶν, ὥστε τὰ ζῶα τῶν ἀπέθανον ὑπὸ τῆς πείνης.

Δὲν εἶναι πάντα ταῦτα παραδοξότατα; Ἡ δημιουργία τῆς Αὐστραλίας φαίνεται γενομένη παρὰ τοὺς κανόνας τῆς λοιπῆς κτίσεως. Τίς οἶδε ἂν δὲν συνετελέσθη εἰσέτι; Τὰ στοιχεῖα εἶναι ὁποῖα καὶ ἀλλαχού κατάλληλα νὰ πῆξωσι γῆν ὁμοίαν πρὸς τὴν ἄλλην. Εἶναι ὅμως κεχωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων· ἐνταῦθα βλέπεις ἀπέραντα διαστήματα ἐκ λίθων, ἐκεῖ ἐκ χλόης καὶ περαιτέρω εἰς ὕδατος.

Τὸ δύσκολον δὲν εἶναι νὰ εὕρεθῃ ἐκεῖ ἔδαφος οὐχὶ ἔχον χρυσίον, ἀλλὰ μὴ ἔχον, διότι πανταχοῦ εὕρισκεται χρυσὸς περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον ἄφθονος.

Ὅθεν ἡ Αὐστραλία, πλουσία μὲν ἕνεκα τοῦ χρυσοῦ, πτωχὴ δὲ ἕνεκα ἐλλείψεως γῆς καρποφόρου, ἀνεδείχθη κατ' ἐξαιρετον πατρίς τῶν ὀρυκτολόγων καὶ τῶν ποιμνίων. Οὐδέποτε δὲ θὰ γίνῃ καὶ τῶν γεωργῶν. Κατὰ τὴν ιδέαν μου οἱ νέοι ποιμένες πρέπει νὰ εἰσχωρήσωσιν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ νὰ φέρωσιν ἐκεῖ τὰς ἀγέλας τῶν εἰς χιλιάδας τετραγώνων λευγῶν πεδιάδων, τὰς ὁποίας ἀνεκάλυψαν οἱ νεώτεροι ἐρευνηταί. Διότι ἂν συνέλθωσιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ θὰ βλαφθῶσιν ἀμοιβαίως. Ἡ ἀμυρὴ τῆς χώρας ταύτης δὲν προέρχεται ἐκ τῆς ποιότητος, ἀλλὰ ἐκ τῆς ἐκτάσεως τῆς χώρας.

σκείας· σήμεραν όμως, ὅτε ἡ Αὐστράλια εἰσῆλθεν εἰς δρόμον τακτικόν, τὸ ἔθνικόν αἶσθημα ἀποκρούει τὴν ἐπιχορήγησιν.

Ὁ ἀγαθὸς κληρικὸς, διαλεχθεὶς ἐπὶ πολὺ μετ' ἐμοῦ, ἔπνευσε καὶ ἐγένετο ἄφαντος εἰς τὸ δάσος· μετὰ δύο δὲ ἡμέρας ἀναβάντες εἰς ταχυδρομικὴν ἄμαξαν μεγάλην, κοκκινοβαφῆ, συρομένην ὑπὸ ἑπτὰ ἵππων καὶ ἐρχομένην ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ, συνεκαθήσαμεν μετὰ μεταλλευτῶν, ποιμένων, κουρέων, ὄλων σεσωρευμένων καὶ διηγουμένων τὰς παραδοξοτάτας τῶν ἱστοριῶν περὶ τοῦ νομαδικοῦ αὐτῶν βίου.

N.

Ἐπιταὶ συνέχισαι.

ΠΡΩΤΑΙ ΑΝΑΓΚΑΙ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Ἐκ τῶν τοῦ Ἀλφρέδου Μωρῦ.

Α'

ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ

Ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἀνάγκη νὰ καλύπτηται ὅπως μὴ ὑποφέρει ἐκ τῶν δυσκρασιῶν τοῦ ἀέρος, καὶ ὅπως προφυλάσσεται ἀπὸ τῶν ἀκινθῶν, τῶν ἐρπετῶν καὶ ἐν γένει ἀπὸ πάσης ἐπαφῆς βλαπτοῦσης τὸν ἀσθενῆ αὐτοῦ ὄργανισμὸν. Τὰ πρῶτα ἐνδύματα κατασκευάζοντο ὅτε μὲν ἐκ φύλλων ἢ ἐκ φλοιῶν δένδρων, ὅτε δὲ ἐκ δερμάτων. Ἡ Γένεσις παριστάνει τὸν Δημιουργὸν χορηγοῦντα δερματίνους χιτῶνας εἰς τὸν Ἀδάμ καὶ τὴν Εὐάν, κατὰ τὴν ἀποπομπὴν αὐτῶν ἐκ τῆς Ἐδέμ. Κατὰ τὸν Τάκιτον καὶ τὸν βυζαντινὸν Προκόπιον, τοιαύτη ἦτο καὶ ἡ ἐνδυμασία τῶν Φιννίων, φυλαὶ δὲ τινες μασσαγετικαί, ὡς ἀναφέρει ὁ Στράβων, περιεβάλλοντο διὰ φλοιῶν. Ὅμοια ἐνδύματα ἔφερον ἄλλοτε οἱ πλείστοι τῶν ἰθαγενῶν τῆς Πολυνησίας· οἱ δὲ Κάρροι καὶ Ὀστέντοτοι φέρουσι μόνον δέρμα τι, συγκρατούμενον διὰ ζώνης. Ταχέως ὅμως ὁ ἄνθρωπος ἐπενόησε νὰ πλέκη τὰς ἴνας τῶν φυτῶν καὶ νὰ κατεργάζηται τὰ δέρματα· ταχέως ἐπίσης ἐπῆλθεν αὐτῷ ἡ ἰδέα νὰ ὑφαίνη τὰς ἴνας τῶν φυτῶν, τὸ ἄχυρον καὶ τὰς τρίχας τῶν ζώων, ὡς δεικνύουσι τὰ ἐν παλαιότητι εὐρεθέντα χονδροειδῆ ὑφάσματα. Καὶ ὅταν ἔτι ἕνεκα τοῦ κλίματος ὁ ἄνθρωπος δὲν αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη τῆς προφυλάξεως ἀπὸ τοῦ ψύχους δι' ἐνδυμάτων, ἔχει ὅμως τὴν πρὸς καλλωπισμὸν κλίσιν, κλίσιν ἐπίσης ἔμφυτον καὶ εἰς τὸν ἄγριον, ὅσον καὶ εἰς τὴν πεπολιτισμένην γυναῖκα.

Πολλοὶ λαοὶ, ὡς οἱ Κατωίξι καὶ οἱ Πουρουπουροῦ τοῦ Ἀμυζονείου, βιοῦντες ἐντελῶς γυμνοί, κοσμοῦσιν ἐν τούτοις διὰ κρίκων τοὺς βραχίονας καὶ τὰς κνήμας. Οἱ Δαυάκκι τοῦ Βορνέου, οἵτινες οὐδὲν φέρουσι ἐνδυμα, ἔχουσι τὴν κνήκην τοῦ καλλωπισμοῦ, εἰσὶ δὲ καταπεφορτωμένοι ἐκ κοσμημάτων χρυσῶν, ἐκ χαλκίνων

1. Λιμναῖαι κατοικίαι τῶν προϊστορικῶν ἀνθρώπων κατὰ τὴν λιθίνην ἐποχὴν.

δακτυλίων καὶ ἐκ πετραδίων γαγάτου. Ἀπὸ τῶν παναρχαιοτάτων χρόνων ὁ ἄνθρωπος κατασκεύαζε κοσμήματα· εὐρέθησαν ἐν τάφοις τῆς λιθίνης ἐποχῆς ὀδόντες καὶ ὄστρακα διάτρητα, πόρπαι, μαργαρίται κλπ., ἡ δὲ πληθὺς αὐτῶν, εὐρισκομένων πολλαχοῦ εἰς σωροὺς, ὡς ἐν Βιργινίᾳ, μαρτυρεῖ ὅτι ἀρχῆθεν ἡ χρῆσις αὐτῶν ἦν γενικωτάτη.

Τοιαύτη εἶναι ἡ ἀνάγκη τοῦ καλλωπισμοῦ, ὥστε πολλοὶ ἄγριοι λαοὶ πληροῦσι ταύτην καὶ ἐπὶ βλάβῃ αὐτοῦ τοῦ σώματός των. Πολυάριθμοι φυλαὶ τῆς τε ἀρκτικής καὶ τῆς μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς παρεμόρφουν τὴν κεφαλὴν αὐτῶν καταπιέζοντες τὸ κρανίον τῶν νηπίων, ὅπως ἡ φυσιογνωμία αὐτῶν προσλάβῃ ἀρειμάνιον καὶ μεγαλοπρεπὲς ἦθος· τοῦτ' αὐτὸ συνειθίζετο καὶ παρὰ τοῖς Μακροκεφάλοις, κατὰ τὸν Ἰπποκράτην, καὶ παρὰ τοῖς Οὐνοῖς. Οἱ Βοτοκοῦδος τῆς Βρασιλίας ἐκλήθησαν οὕτως ἐκ τῆς ἀλλοκότου αὐτῶν συνηθείας τοῦ νὰ παρεμβάλλωσιν εἰς τὸ κατώτερον χεῖλος καὶ εἰς τὰ ὦτα πλατεῖς ξυλίνους δίσκους. Ὅμοίως παρὰ τὰς πλείστους τῶν ἀγρίων φυλῶν τοῦ Παραγουαίη συνειθίζετο νὰ παρεμβάλλωσι τεμάχιον ξύλου ἢ λίθου εἰς τὸ κάτω χεῖλος παρὰ τὰς ρίζας τῶν ὀδόντων. Οἱ Ἰσπανοὶ ἀπεκάλεσαν Ἰνδικὴν τινα φυλὴν τῆς Ἀμερικῆς Λένγκουας ἐκ τῆς συνηθείας ἣν εἶχον νὰ θέτωσιν εἰς ἐντομὴν γενομένην ἐν τῷ κάτω χεῖλει ξυλίνην γλωσσίδα. Ἡ αὕτη συνήθεια τηρεῖται καὶ ὑπὸ τῶν γυναικῶν φυλῆς τινος τῶν ὀχθῶν τοῦ Σιρέ. Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου τοῦ Πάσχα μνημόσυσι τεραστίως τὰ ὦτα αὐτῶν· τούτους δὲ μιμοῦνται καὶ οἱ Λέιγκουας. Φρικωδῶς διατρυπῶσι τὰ ὦτά των καὶ οἱ Μαλαῖοι τῆς Σουμάτρας. Ἀλλ' ὅ,τι προδήλως καταδεικνύει τὴν παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ ἔμφυτον ἀνάγκη τοῦ καλλωπισμοῦ, ἀνάγκη συνδεομένην μετὰ τοῦ αἰσθηματος τῆς ὑπεροχῆς καὶ διακρίσεως, εἶναι ἡ παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν ἀγρίων ἐπικρατοῦσα συνήθεια τοῦ χρωματίζειν, χαράσσειν καὶ κεντᾶν τὸ σῶμα. Τὸ ἔθιμον τοῦτο διατηρεῖται καὶ παρὰ λαοῖς ἔτι ἀρκούντως ἀνεπτυγμένοις, ὡς ἐπὶ παραδείγματι παρὰ τοῖς Βαρμάνοις, οἵτινες οὐ μόνον μαυρίζουσι τοὺς ὀδόντας των, ἀλλὰ καὶ ζωγραφίζουσι ἐπὶ τοῦ δερματός των εἰκόνας ζώων, εἰς τὰς ὁποίας ἀποδίδουσι θαυμασίας ιδιότητας. Ἐνεκα τῆς τοιαύτης συνηθείας εἰς τῶν λαῶν τῆς Καληδονίας (Σκωτίας) ἐκλήθη κατὰ τὴν ἀρχαιότητα Πίκται, ἦτοι ἐξωγραφημένοι. Οἱ Βρετανοὶ, κατὰ τὸν Καίσιχα, καὶ οἱ Σκύθαι Βουδῖνοι, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, ἔβαφον τὸ σῶμα αὐτῶν πρασίῳ χρώματι. Οἱ Ἀγάθυρσοι, οἱ Ἀἰκες, οἱ Σκαμάρται ἀπεικόνιζον ἐπὶ τοῦ δερματός των πικνοῖας μορφάς· οἱ δὲ Θραῖκες ἐστιγματίζοντο κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἡροδότου. Ἐν τῇ Ἀνατολῇ κοινοτάτη μέχρι τοῦ νῦν ἔτι παρὰ τὰς γυναῖξιν εἶναι ἡ χρῆσις τοῦ κινὰ (LAWSONIA INERMIS ἐπιστημονικῶς) πρὸς βαφὴν τῆς κόμης καὶ τῶν ὀνύχων. Αἱ παρὰ τὸν Ἀμυζόνειον φυλαὶ διακρίνονται διὰ τῶν ἐπὶ τῶν χειλέων καὶ τοῦ σώματος βαφῶν. Ὅπως δὲ καταστήσωσιν ἀνεξίτηλους τὰς τοιαύτας βαφὰς πλείστα φυλαὶ ἐπενόησαν διὰ κεντημάτων νὰ εἰσάγωσιν εἰς τὸ δέρμα τὴν χρωματιστικὴν ὕλην, ἐξαγομένην γενικῶς ἐκ τοῦ χυμοῦ τῶν φυτῶν. Τὸ τοιοῦτον εἶδος τῆς στίξεως εἶναι συνηθέστατον παρὰ πᾶσι σχεδὸν τοῖς λαοῖς τῆς Πολυνησίας καὶ τῆς Μαλαισίας· εἶναι ἐπίσης εὐχρηστον παρὰ τισι τογκουσικαῖς φυλαῖς καὶ παρὰ τοῖς Νεο-Ζηλανδοῖς, οἵτινες εἰσάγουσιν εἰς τὸ δέρμα χρώματα καὶ κόνιν ἄνθρακος. Ἔτεροι λαοὶ τῆς Πολυνησίας, ἰδίως δ' οἱ ἰθαγενεῖς τῶν Βιτίων καὶ Μαρκησιῶν νήσων καὶ τῆς νέας Ζηλανδίας, ποιοῦνται τὴν στίξιν βαθυτέραν, χαράσσοντες ἐν τῷ προσώπῳ καὶ ἐν τῷ σώματι ἐντομάς, ἐν αἷς εἰσάγουσι χρωματιστικὰς ὕλας καὶ διαθροτικά φυτά· διὰ τούτων ἀποτυποῦνται ἐπὶ τοῦ δερματος ζωηρότατα αἱ ἀπεικονίσεις, αἵτινες πολυλάκις χαράσσονται μεθ' ἰκανῆς τέχνης, δηλοῦσι δὲ τὸ ἀξίωμα, τὸ γένος καὶ τοὺς ἄθλους. Οἱ ἰθαγενεῖς τῆς Αὐστραλίας ἀνὰ πᾶσαν ἐπίσημον τοῦ βίου ἐποχὴν χαράσσουσιν ἐν τῷ δερματι αὐτῶν καὶ νέα σχέδια. Οἱ Μουρῖοι πολεμιστὰι φέρουσιν ἐπὶ τοῦ προσώπου σχέδιον ὅπως ἀνάγλυφα, ὃν ἡ κατασκευὴ ἀπαιτεῖ πολυδύναμους ἐγχειρήσεις. Ἔτεροι φυλαὶ, ὡς ἡ τῶν Τσουκτίς, ἀρκούνται εἰς τὴν ἐγγάραξιν βαθειῶν ἐντομῶν προωρισμένων ν' ἀνακαλῶσιν εἰς τὴν μνήμην τὰ ἐν θήρᾳ, ἐν ἀλιείᾳ ἢ ἐν πολέμῳ ἀνδραγαθήματα. Εὐνόητος ἐκ τούτων καθίσταται ὁ θρησκευτικὸς χαρακτήρ, ὃν προσέλαβον παρὰ τισι λαοῖς αἱ βαφαὶ καὶ τὰ στίγματα, ὃν ἡ ἀπονομή συνοδεύεται πολλαχοῦ διὰ θρησκευτικῶν τελετῶν, ἀναλόγων πρὸς τὰς μεσαιωνικὰς τελετὰς τοῦ ἐξοπλισμοῦ τῶν ἵπποτῶν. Παρὰ τοῖς Ἀλφουροῦ ὁ ἱερεὺς ἢ αὐτὸς ὁ ρατζῆς προϊστάται τῆς τοιαύτης ἱεροτελεστίας, ἀποτελούσης μέρος τῆς λατρείας τῶν πνευμάτων. Διὰ θρησκευτικοῦ ἐπίσης χαρακτήρος περιβάλλονται καὶ ἄλλαι ἀκρωτηριάσεις· οὕτως οἱ ἰθαγενεῖς τῶν νήσων Τόγκα, ἀποκόπτουσιν ἐνίοτε τὸν μικρὸν δάκτυλον, προσφέροντες αὐτὸν θυσίαν εἰς τὰ πνεύματα.

Ἔτερον ἔθιμον, συνδεόμενον μετὰ τῶν ἐν τῷ σώματι εἴτε πρὸς ἀναγνώρισιν εἴτε πρὸς θρησκευτικὸν σκοπὸν γενομένων χειρουργικῶν ἐγχειρήσεων, εἶναι ἡ περιτομή. Ἡ χρῆσις αὕτης, λαβοῦσα ἴσως τὴν ἀρχὴν ἐκ φυσικῆς αἰτίας, ἐπέξετάθη διὰ τῆς θρησκευτικῆς παραδόσεως. Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἡ περιτομή συνειθίζετο ἐν Αἰγύπτῳ, ὅπουθεν παρέλαβον αὐτὴν οἱ Ἑβραῖοι, παρ' οἷς ὅμως οὐδαμῶς ἀπίθανον ὅτι προὔπηρχε τῆς ἐν Αἰγύπτῳ δουλείας αὐτῶν. Καθιερωθεῖσα δὲ τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου, εἰσῆχθη καὶ

ἐν τῇ ἰσλαμικῇ θρησκείᾳ, εἰς τοῦτο δ' ὀφείλει τὴν μεγίστην αὐτῆς διάδοσιν. Παρὰ τοῖς χαμηλοῖς λαοῖς ἦν πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἐν χρῆσει, διατηρεῖται δ' ἔτι ὑπὸ τῶν Ἀβυσινῶν, καίτοι χριστιανῶν, περισθεῖσα ἴσως ἐκ τῶν προγόνων των Κρεωφάγων, περὶ ὧν ποιεῖται λόγον ὁ Στράβων. Ἐν Μαδαγασκάρῃ ἡ εἰσαγωγή αὐτῆς ἦν προγενεστέρᾳ τῆς διαδόσεως τοῦ ἰσλαμισμού. Διόδωρος δ' ὁ Σικελιώτης ἀναφέρει, ὅτι καὶ οἱ νομάδες Τρωγλοδύται περιετέμνοντο. Περιτηρήθη δ' ὅτι συνειθίζετο καὶ ἐν Γουϊνέξ, ἐν τοῖς παραλίοις τοῦ Ζαγκαβάρ, παρὰ τοῖς Κάρροις, τοῖς Βεχουανᾶς καὶ τοῖς Δαμαρᾶς, οἵτινες πάντες ἀγνοοῦσι καὶ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸν λόγον τῆς περιτομῆς. Τὸ αὐτὸ ἔθιμον σώζεται καὶ παρὰ τὰς φυλαῖς τῆς μεσημβρινῆς Αὐστραλίας, αἱ δὲ μὴ ἐγκολπωθεῖσαι αὐτὸ φυλαὶ τὸ ἀντικαθιστῶσι δι' ἑτέρου ἀλλοκότου ἔθιμου παραπλησίου πρὸς τὸ σ.λ.γ. τῶν Βεδουίνων τῆς Ἀραβίας· εἶναι δὲ τὸ σ.λ.γ. εἶδος περιτομῆς, διαφόρου τῆς μωαμεθανικῆς, ἐν χρῆσει ὃν πρὸ τῆς γενέσεως τοῦ ἰσλαμισμού, καὶ διὰ τοῦτο ὡς εἰδωλολατρικὴ ἀπαγορευθὲν ἐπὶ Βαχαιτῶν ἐπὶ ποιῆθῃ θανάτου. Ἰσως αἱ διάφοροι αὗται συνήθειαι προέρχονται ἐξ ἀρχικῆς συγγενείας τῶν Σημιτῶν πρὸς τοὺς Χαμίτας ἀφ' ἑνὸς καὶ τούτων πάλιν πρὸς τοὺς Αὐστραλοῦς. Σημειωτέον πρὸς τούτους ὅτι ἡ περιτομή ἐτηρεῖτο καὶ παρὰ τισι φυλαῖς τῆς κεντρικῆς Ἀμερικῆς. Οἱ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Οὐκαῦλι οἰκοῦντες Κοιβὸς περιτέμνουσι τὰ θήλα. Ἄλλοτε εἶδος τι περιτομῆς, καλούμενον μαγε.λέ, ἐσώζετο ἐν ταῖς Σανδβίχαις νήσοις.

Ἡ ἐξαγωγή τῶν ὀδόντων καταδεικνύει ἐπίσης τὴν ἐνυπάρχουσαν συγγένειαν μεταξὺ λαῶν, πολὺ ἀπεχόντων ἀλλήλων. Τοιαύτη ἡ συνήθεια τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς τομῆς τῶν ἐφθῶν, κοινὴ παρὰ τοῖς Δαμαρᾶς τῆς Ἀφρικῆς, τοῖς Αὐστραλοῖς καὶ τοῖς Παποῖς. Εἶναι ὅπως ὅποτε βέβαιον ὅτι φυλαὶ εἰς τὴν αὐτὴν ἀνήκουσαι οἰκογένειαν διετήρησαν πολὺν χρόνον μετὰ τὸν χωρισμὸν των τὴν χρῆσιν ἀκρωτηριασμῶν ἀπαρράλλικτων. Οἱ Βαραθρᾶς, οἱ Φουντζῆ καὶ οἱ νομάδες τῶν ἐρήμων τῆς Βαβυλῶν διατηροῦσιν ἅπαντες τὴν συνήθειαν τοῦ χαράσσειν τρεῖς ἐντομάς εἰς ἐκάστην παρεῖαν καὶ εἰς ἐκάστον κρόταρον.

Παρὰ τοῖς ἀγρίοις λαοῖς ἡ ἐνδυμασία χρησιμεῖται μᾶλλον πρὸς στολισμὸν, ὡς δεικνύει ἡ ἐνιαχοῦ παρὰ τοῖς Παποῖς ἐπὶ παραδείγματι ἐπικρατοῦσα συνήθεια τοῦ νὰ φέρωσιν οἱ ἀρχηγοὶ μόνον πλέγματα ἐκ φύλλων βανανῆς ἀνθοβαφῆ· οἱ λοιποὶ εἰσὶν ὀλοτελῶς γυμνοί. Πρὸ πάντων δὲ ὁ ἄγριος ἀρέσκειται νὰ κοσμή τὴν κεφαλὴν, ὡς τὸ ἐπιφανέστερον μέρος τοῦ σώματος. Ἡ γυνὴ ἀρκεῖται συνήθως εἰς τὴν διακόσμησιν τῆς κόμης, ἣν στολίζει διὰ μυρίων κοσμημάτων. Ἐν γένει δ' ὀλίγοι τῶν ἀπο-

λιτεύτων λαών παραμελοῦσι τὸν στολισμὸν τῆς κεφαλῆς εἴτε διὰ πετρῶν εἴτε δι' οἰωνδήποτε ἄλλων ἐπιδεικτικῶν ἀντικειμένων.

Τὰ βραχιόλια, τὰ ἐκ κόκκων ἢ ἐξ ὀδόντων ζώων ἢ ἐκ χαλκίων περιδέρακα φέρουσι παρ' ἀγρίοις οὐ μόνον αἱ γυναῖκες, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄνδρες. Αἱ γυναῖκες, ἐξ αἰσθημάτων αἰδημοσύνης, διεγειρομένου καὶ ἀναπτυσσομένου βαθμηδὸν μετὰ τοῦ πολιτισμοῦ, καλύπτουσι συνήθως τὴν ὄσφιν αὐτῶν μέχρι τῶν γονάτων πρὸς τοῦτο ἀρκεῖ ἐνίοτε ἀπλή περιζώστρα, ὡς τὸ σάρογκ τῶν Μελαισίων, ἢ ἡ προβιά, ἣν περιζώννυνται αἱ μαῦραι τοῦ Ἄνω Λευκοῦ Νεῖλου· τὸ αἶσθημα τῆς αἰδοῦς εἶναι ἄγνωστον μόνον παρὰ τοῖς βραβάρωτάτοις τῶν φυλῶν. Παρὰ τοῖς λαοῖς τοῖς καθ' ὁλοκληρίαν γυμνοῖς, τὸ δέρμα ἀποκαθίσταται τραχύτερον, καὶ ἐπομένως ἥμισυ εὐαίσθητον εἰς τὰς ἐξώθεν ἐπιδράσεις. Ἐπειδὴ δ' ἡ ἐκλογή τῶν ἐνδυμάτων ἐξήρτηται κατὰ μείζονα λόγον ἐκ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ στολισμοῦ, ἢ ἐκ τῆς ἀνάγκης τῆς προφυλάξεως τοῦ σώματος, εὐνόητον εἶναι διατὶ πολλάκις δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν φύσιν τοῦ κλίματος. Οὕτω παρετηρήθη ὅτι οἱ μαῦροι τῆς Σενεγαμβίας καὶ τῆς Γουίνεας φέρουσιν ἀφθονώτερα καὶ καλλιτέρα ἐνδύματα τῶν ἰθαγενῶν τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς, τῆς Αὐστραλίας καὶ τῆς Ἀρκτῆς Ἀμερικῆς, οἵτινες εἰσὶ σχεδὸν ἡμίγυμνοι, καὶ τοὶ εἰς ψυχρότερας βιοῦντες χώρας. Ὅπως ποτ' ἂν ἢ ὅμως ὁ ἄνθρωπος ἐν γένει μετὰ πολλῆς νοημοσύνης προσπαθεῖ νὰ καταστήσῃ τὴν ἐνδυμῶσιν αὐτοῦ ἀρμοδίαν εἰς τὸ κλίμα ἐν τῷ ὁποίῳ ζῇ. Οὕτως ἐν ταῖς διακεκρυμέναις ἐρήμοις, ἐνθα ἢ ἀντανάκλασις τῆς θερμότητος εἶναι μεγίστη, ὁ ἄνθρωπος γενικῶς προτιμᾷ παντὸς ἄλλου ἐνδύματος ἀπλοῦν λευκὸν μανδύαν, ὡς τὸ βουρνούζιον τῶν Ἀράβων τῆς Ἀφρικῆς, τὸ πύγχο τῶν Ἰνδῶν τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς, προφυλάσσοντα αὐτὸν τῶν φλογερῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου, μὴ μεταδίδοντα δὲ μεγάλην θερμότητα. Ἡ δ' εὐάρεστος ἐντύπωσις, ἣν προξενοῦσιν εἰς τὸν ὀφθαλμὸν, κεκμηκότα ἐκ τῆς ἀντανάκλασεως τῶν ἠλιακῶν ἀκτίνων, τὰ λευκὰ χρώματα, ἐγένετο ἀφορμὴ τῆς χρήσεως τῶν μελανῶν ἐνδυμάτων ἐν τοῖς θερμοῖς κλίμασι. Διὰ τοῦτο οἱ Ἄνδραχάϊων κατοίκων τῆς Βατικῆς, οἱ Ἰνδοὶ τῆς Περαυβίας, οἵτινες φέρουσι τὸ μέλαν οὐγκον, οἱ ἀρχαῖοι Μεξικανοὶ οἵτινες ἐκαλύπτοντο διὰ τοῦ ἰρχαρουκπιλλι, τοῦ αὐτοῦ χρώματος, προτιμῶσι τὰ μελάγχροα ἐνδύματα.

Ἐν δὲ ταῖς κατεψυγμέναις χώραις ὁ ἄνθρωπος κατῶρθως νὰ κατασκευάσῃ καταλληλότερα ἐνδύματα πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τοῦ ψύχους καὶ τῆς ἄρας ὑγρασίας· οὕτως ἐπὶ παραδείγματι τὸ ἐξ ἐντοσθίων φαλαίνης καὶ φώκης κατασκευαζόμενον ἀκόρως τῶν Τσουκτῶν εἶναι

ἐντελῶς ἀδιάβροχον. Ἐν γένει ὁ Δημιουργὸς ἔταξε παρὰ τὸν ἄνθρωπον ζῶα ἐξ ὧν δύναται νὰ πορισθῇ ἐνδύματα κατάλληλα πρὸς τὸ κλίμα, ἐν ᾧ βιοῖ. Ἐκ τοῦ τριγώματος τῆς καμήλου ὁ Ἄραψ κατασκευάζει ἐξαιρετὸν καμηλωτὸν ὕφασμα, χρησιμεῖον ὅτε μὲν ὕπως σκέπη αὐτὸν, ὅτε δὲ ὕπως περιτυλίσῃ τὰ πράγματα, ἅτινα θέλει νὰ προφυλάξῃ. Ἐκ τοῦ ἐρίου δὲ τῆς προβατοκαμήλου οἱ Περουβιανοὶ ὑφαίνουσι μανδύας, προφυλάσσοντας αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ ψύχους εἰς τὰ ὑψηλὰ ὄρη τῶν Ἄνδεων· τὸ δέρμα τῶν φωκῶν καὶ τῶν κητοειδῶν στέγει τὸν Γροελανδὸν ἀπὸ τῶν παγετῶν καὶ τῶν ὑετῶν, ἐκ δὲ τοῦ δέρματος τοῦ ταρανδου ὁ Λάπων προμηθεύεται θερμότερα ἐνδύματα. Ἐν ταῖς βορείαις χώραις, ἐνθα τὰ ἄκρα πρέπει ὕπως καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα νὰ προφυλάσσωνται ἀπὸ τοῦ ψύχους, εἰσὶν ἐν χρήσει ἐνδύματα ἄγνωστα τοῖς κατοίκοις τῶν τροπικῶν· τοιαῦτά εἰσιν αἱ χειρίδες, τὰ μακρὰ ὑποδήματα, τὰ τριχωτὰ πέδιλα τῶν Ἐσκιμῶ, τῶν Σαμογετῶν καὶ τῶν Λαπώνων. Ἐκ τῆς ἀνάγκης δὲ τοῦ βαδίζειν ἐπὶ ἐδάφους πεπηγότος, ἐνθα εὐχερῶς ὀλισθαίνει ὁ ποῦς, ἐπενοήθησαν τὰ σιδηρὰ παγοπέδιλα, ἅτινα τεχνικώτατα κατασκευάζουσιν αἱ σιθηρικαὶ φυλαί. Οἱ Ἰνδοὶ τῆς Ἀρκτῆς Ἀμερικῆς φέρουσιν ὑποδήματα ἐκ δέρματος βουβάλου, κατ' ἴδιόν τινα τρόπον κατεργασμένου, τὰ μοχασίγια, ἄριστα προφυλακτικὰ τῆς ὑγρασίας. Ἐκτὸς τῶν ψυχρῶν κλιμάτων τὰ μακρὰ ὑποδήματα καὶ αἱ χειρίδες θεωροῦνται ὡς ἀντικείμενον πολυτελείας καὶ εἰσὶ σημεῖον πολιτισμοῦ. Ἐν ταῖς θερμαῖς τοῦναντίον χώραις τὸ πολὺ πολὺ πρὸς προάσπισιν τοῦ πέλατος φέρουσι σανδάλια, ἀφίνοντα πλήρη ἐλευθερίαν εἰς τὸν μέγαν δάκτυλον. Οἱ μαῦροι τῆς Γουίνεας, καὶ τοὶ ὑπερμέτρως ἀγαπῶντες τὰ στολίδικα, ἀγνοοῦσιν ὅμως ὀλοτελῶς τὴν χρῆσιν τῶν ἄλλων δὲ τὰ σανδάλια θὰ ἐστενοχώρουν τὰς κινήσεις τῶν καὶ θ' ἀφῆρουν τὴν εὐκνησίαν ἐκείνην τῶν ποδῶν τῶν, ἣτις ἀναπληροῖ τὰς ἐλλείψεις τῶν χονδροειδῶν ἐργαλείων, ἅτινα μεταχειρίζονται. Διότι ἀληθῶς ὁ βίος, ὃν διάγουσιν οἱ ἄγριοι, ἀναπτύσσει αἰσθήσεις τινάς, ἀπημβλυμένας παρὰ τοῖς πεπολιτισμένοις. Ἐὰν ἡ γεῦσις ἡμῶν ἀποβαίνει ὀσημέραι λεπτοτέρα, ἐὰν τὸ ἡμέτερον οὖς καθίσταται εὐαίσθητον πρὸς μουσικὴν, ἐὰν ὁ ἡμέτερος ὀφθαλμὸς ἄριστα δύναται νὰ ἐκτιμήσῃ καλλιτεχνικὰ ἔργα, ἀφ' ἑτέρου ὅμως πρὸς ἀντιστάθμισιν στερούμεθα τῆς ὀξύτητος ἐκείνης τῆς ἀκοῆς, τῆς ὀσφρήσεως καὶ τῆς ἀφῆς, ἣτις τοῦναντίον εἶναι τεραστίως ἀνεπτυγμένη παρὰ τοῖς ἀγρίοις. Τὸ ἡμέτερον βλέμμα δύναται νὰ ἀντιληφθῇ τῶν λεπτοτάτων διαφορῶν τῶν χρωμάτων καὶ τῶν κανόνων τῆς καλλιθεσίας, ἀλλ' ἡ ὄρασις ἡμῶν δὲν δύναται νὰ ἐξισωθῇ πρὸς τὸ ἀσφαλὲς καὶ ὀξύδερες βλέμμα τῶν τέκνων τῆς ἐρήμου. Ἡ ἀφῆ ἡμῶν, περιωρι-

σμένη εἰς μόνον τὰς χεῖρας, ἀπόλλυσι τὴν ἐκπληκτικὴν δύναμιν, ἣν ἐκκτηται ὁ ἄγριος. Ὁ Ἰνδὸς τῆς Ἀρκτῆς Ἀμερικῆς ἀνεγνώριζεν ἄλλοτε, προσαρμύζων τὸ οὖς εἰς τὸ ἔδαφος, τὸν κρότον τῶν βημάτων τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ εἰς καταπληκτικὴν ἀπόστασιν. Τοιαύτην ὀξύτητα ἀκοῆς κέκτηνται ἔτι καὶ νῦν οἱ νομάδες Βελουτσῆς. Ἐν ταῖς ἐρήμοις τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀραβίας ὁ Βεδουῖνος ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς ἄμμου ἰχνῶν ἀνακαλύπτει μετ' ἐξαισίας ἐπιτηδεύοντες ποιοὶ ἄνθρωποι καὶ ποῖα ζῶα διήλθον, καὶ ἐκ πρώτης ὄψεως ἐκ τῶν ἰχνῶν μαντεύει εἰς τίνα φυλὴν ἔκαστος ἀνήκει. Τὸ προτέρημα τοῦτο τῶν Βεδουῖνων ἀνέγραψε πρὸ ἐνεακοσίων χρόνων ὁ Ἄραψ γεωγράφος Μοσουδὶ ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ οἱ χρυσοῦ Λειμῶνιες. Τὴν αὐτὴν ἐπιτηδεύοντα ἔχουσι καὶ οἱ Ὀττεντότοι. Οἱ Μιγκοπίκι καὶ οἱ Ἀνδαμνηνοὶ, οἵτινες ἐν τούτοις κατέχουσι τὰς ἐσχάτας βαθμίδας τῆς ἀνθρωπίνης ἀναπτύξεως, τοσοῦτον εἶναι ὀξύδερες, ὥστε διακρίνουσι τ' ἀντικείμενα εἰς μέγιστον βάθος ἐν τῇ θαλάσῃ καὶ δύναται τὴν νύκτα εὐστόχως νὰ βάλωσιν ἐπὶ τὸ θήραμα. Οἱ δὲ μαῦροι τοῦ Ἄνω Λευκοῦ Νεῖλου τοσοῦτον ὀξείαν καὶ γεγυμνασμένην ἔχουσι τὴν ἀκοήν, ὥστε ἀκούουσι τὸν κρότον τυμπάνου εἰς καταπληκτικὰς ἀποστάσεις, οὐδέποτε ἀπατῶμενοι οὔτε περὶ τοῦ μέρους ὁποῦθεν ὁ ἦχος προέρχεται, οὔτε περὶ τῆς ἐννοίας τῶν τυμπανισμῶν, δι' ὧν οἱ λαοὶ ἐκεῖνοι συνεννοοῦνται ἀλλήλοις.

Ὁ πολιτισμὸς, ἀναπτύσσων ἀφ' ἑνὸς τὴν διανοίαν, ἐπαυξάνει ἀφ' ἑτέρου τὴν ἐρεθιστικότητα τῶν νεύρων, καὶ προκαλεῖ πληθὺν νευρικῶν παθήσεων, ἀγνώστων ὀλοτελῶς εἰς τοὺς ἀγρίους. Ἡ παραφροσύνη εἶναι συχνοτέρα εἰς τὰς χώρας, ἐνθα ὑπάρχει μείζον διανοητικὴ ἀνάπτυξις. Ὁ πεπολιτισμένος ἄνθρωπος καθίσταται εὐαίσθητότερος εἰς τὰς σωματικὰς καὶ τὰς ψυχικὰς ὀδύνας. Οἱ περιηγηταὶ ἔμειναν ἐκζητοὶ βλέποντες πόσον ἀντέχουσιν εἰς τοὺς πόνους οἱ ἄγριοι, καὶ πρὸ πάντων ἐκεῖνοι οἵτινες ζῶσι γυμνοί. Ἄναφέρουσι δὲ περιεργότατα παραδείγματα περὶ τῶν Ἐρυθροδέρμων καὶ τῶν Βισαριέ. Ἡ τοιαύτη ἀναισθησία προεκάλεσε παρὰ τοῖς βραβάρους τὴν χρῆσιν τῶν βασάνων, οἵαί εἰσιν ἡ ἐκδορά τῶν αἰχμαλώτων, ἀπεικονιζομένων ἐν ἀσσυριακοῖς ἀναγλύφοις, ὁ ἀκρωτηριασμὸς, ὃν οἱ Ἰσραηλιταὶ παρέλαβον παρὰ τῶν Χαναανίων, ἡ ἐκδορά τῶν κρηνίων, συνηθεστάτη παρὰ τοῖς Ἐρυθροδέρμοις καὶ περὶ ἧς ὁ Στραβῶν μαρτυρεῖ ὅτι ἦν γνωστὴ παρὰ τοῖς Σαραπάραις τῶν ὄρεων τῆς Ἀρμενίας. Ὁ Θουκυδίδης, ποιούμενος λόγον περὶ τῆς ὀμότητος τῶν Θρακῶν, παρατηρεῖ τὴν ἀντίθεσιν, τὴν ὀρισταμένην μεταξὺ τῆς ὀμότητος τῶν βραβάρων καὶ τῶν ἡμεροτέρων ἠθῶν τῶν ἀνεπτυγμένων λαῶν κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοῦ. Ἐν γένει δὲ τὸ εἶδος τοῦ βίου λαοῦ τινὸς

ἀναπτύσσει ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν αἰσθησιν αὐτοῦ πρὸς βλάβην τῶν ἐπιλοίπων· τοῦτ' αὐτὸ ἰσχύει ἐπίσης καὶ διὰ τὰς διανοητικὰς δυνάμεις. * * *

ΤΟ ΓΑΛΛΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Ἀπὸ πολλοῦ ἤδη σκοπὸν εἶχομεν νὰ ἀνακωνώσωμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς Ἐστίας ὀλίγα μὲν τινα καὶ πρόχειρα, δυνάμενα ὅμως νὰ πράσχωσιν ἀφορμὴν εἰς βαθυτέρας καὶ σπουδαιότερας σκέψεις, περὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις γαλλικοῦ θεάτρου. Ἀνεκοπτόμεθα ὅμως καὶ ἀνεβόλλομεν τὴν περὶ τούτου ἀσχόλησιν διὰ δύο διαφόρους λόγους· τὸ μὲν, ἀνεμένομεν νὰ λήξῃ ἡ ἐφετεινὴ θεατρικὴ περίοδος, μὴ ἐπιθυμοῦντες νὰ ὑποληφθῶμεν εἰδικοὶ πολέμοι τῆς κατὰ τὸν παρελθόντα χειμῶνα θεατρικῆς ἐπιχειρήσεως καὶ εἰς καταστροφὴν αὐτῆς, ἔστω καὶ ἀκουσίως καὶ ἀνεπιγνώστως ἐργαζόμενοι· τὸ δὲ, ἀνεμένομεν ἐπίσης νὰ κοπᾷσῃ ὁπωσοῦν ὁ πατριωτικὸς περὶ προπαρασκευῶν σάλος καὶ πάταγος, οὐδεμίαν ἔχοντες διάθεσιν νὰ πρραστῶμεν ματαιοσκόλως ἀκαιρολογούντες ἐν σπουδαίοις, καὶ νὰ προκαλέσωμεν διὰ φαινομένης ἐλαφρίας παράδοξόν τινα μορφασμὸν ἢ καὶ δυσᾶρεστότερον τι ἐπιφώνημα τῶν σπουδαιότερων ἡμῶν ἀναγνωστῶν.

Καὶ ἐξέλιπε μὲν ἤδη ὁ πρῶτος ἐκεῖνος τῆς ἀναβολῆς λόγος, διότι τὸ γαλλικὸν τοῦ παρελθόντος χειμῶνος θεάτρον, ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ χωρὶς τινος ἐξώθεν πολέμου, κακὴν κακῶς κατέληξε τὴν ζωὴν, οὐδεὶς δὲ, πιστεύομεν, ὑπάρχει εὐδιάθετος νὰ ζητήσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ συγχωροχάρτια, ἐπικαλούμενος τὸ ἐλεῆμον ἐκεῖνο χριστιανικὸν ῥητόν: ὁ ἀποθανὼν δεικνύεται. Δὲν ἐξέλιπεν ὅμως ἔτι, φοβούμεθα, ὁ δεύτερος τῆς ἀναβολῆς λόγος, οὔτε κατέπεσεν ὅλως, εἰ καὶ μεγάλως φαίνεται μετριασθεῖς, ὁ πατριωτικὸς ἐκεῖνος πυρετός, ὁ διὰ μαγικῆς ῥάβδου ζητῶν νὰ μεταβάλῃ τὴν Ἑλλάδα εἰς ἐνοπλον στρατόπεδον, καὶ ἐγκλημα ρυσικῶς ὑπολαμβάνων πάντα οἷον· δήποτε περὶ οἰουδήποτε ἄλλου ἀντικειμένου λόγον. Διὰ τοῦτο δὲ, καὶ σήμερον ἔτι, ἐπιχειροῦντες, μετὰ μακρῶν χρόνων ἀναβολῆν, νὰ σημειώσωμεν ὀλίγας τινὰς ἡμῶν σκέψεις περὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις γαλλικοῦ θεάτρου, αἰσθανόμεθα εὐλόγως τὴν ἀνάγκην νὰ δικαιολογήσωμεν τὴν ἡμετέραν ἐπιβολὴν πρὸς ἐκείνους τῶν ἀναγνωστῶν, οἵτινες δύναται—τίς οἶδε—νὰ κατηγορήσωσιν ἡμῶν ἀσύγγνωστον ἐλαφρίαν ἐπὶ τῇ προκειμένῃ διατριβῇ.

Δὲν δύναται τις ἀληθῶς νὰ ἀνηθῇ, ὅτι ἀπὸ μακροῦ ἤδη χρόνου ἐπεκράτησεν ἐν Ἀθήναις, ἐρριζώθη δὲ πλέον καὶ χρονίον κατέστη νόσημα ἢ ἰδέα, ὅτι θεάτρον σημαίνει διασκέδασις καὶ

οὐδὲν ἄλλο. Ἡ μερίς ἐκείνη τοῦ ἀθηναϊκοῦ κοινοῦ, ἡ πολλή μὲν καὶ ἐν πλειονοψηφίᾳ πληροῦσα συνήθως τὰ ἐδώλια τοῦ Φαληρικοῦ θεάτρου καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος, μικρὰ δὲ καὶ ἐν μειονοψηφίᾳ συβρέουσα ἐντὸς τῆς ἀραχνοσκεποῦς αἰθούσης τοῦ χειμερινοῦ ἡμῶν θεάτρου, οὐδὲν ἄλλο δυστυχῶς φαίνεται ἐπιδιδύκουσα, ὁσάκις μεταβαίνῃ εἰς τὸ θέατρον, ἢ τὴν ἀπλήν τέρψιν τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ἰδίως καὶ τῶν ὠτων, ἠδονὴν αἰσθητικὴν μὲν πάντως, ἀλλὰ κατὰ τὴν κοινοτέραν καὶ προστυχοτέραν οὕτως εἰπεῖν τῆς λέξεως σημασίαν. Διὰ τοῦτο δὲ ἀκριβῶς καὶ τὸ θέατρον, ὡς ἔχει σήμερον καὶ ἀπὸ πολλοῦ ἐν Ἀθήναις, προγράφεται μὲν καὶ κακίζεται ἀδιακρίτως καὶ προπηλακίζεται παρὰ τῶν σοβαρῶν καὶ ἀδιαπτῶτως συνωφρυνόμενων, τῶν καταλογιζόντων εἰς παραλυσίαν καὶ ἀμαρτήματα πᾶσαν τέρψιν καὶ διασκέδασι, πανηγυρίζεται δὲ τοῦναντίον καὶ ἐκθειάζεται, ἀδιακρίτως ἐπίσης καὶ ἀνεπιγνώστως, παρὰ τῶν οὐδὲν ἄλλο ἢ συμπόσιον ὑπολαμβανόντων τὸν βίον, καὶ εὐαρέστως χωνεύοντων τὸ γεῦμά των πρὸς τὰ ὀρχηστικά μὲν τῆς *Fille de Madame Angot*, ἢ πρὸς τὸν ῥυθμὸν τοῦ κόρδακος τῶν *Domestiques*.

Ὅτι εἰς οὐδετέραν τῶν τάξεων τούτων κατατασσόμεθα, νομίζομεν περιττὸν καὶ νὰ σημειώσωμεν. Φρονοῦμεν, τὸ καθ' ἡμᾶς, ὅτι εἶνε μὲν τὸ θέατρον διασκέδασις αἰσθητικὴ, καὶ ἡ εὐγενεστάτη μάλιστα, ἀλλ' ὅτι εἶνε συνάμα καὶ διανοητικὴ ἀπόλαυσις, ἡ ὑψίστη πασῶν, καὶ ὅτι ἀπαραίτητον εἶνε, ὅπως ἀσφαλῶς κριθῇ τὸ ἀναγκαῖον καὶ σκόπιμον τῆς ὕπου δήποτε ὑπάρξεως τοιοῦτου ἢ τοιοῦτου θεάτρου, νὰ ἐξετασθῇ πρότερον λεπτομερῶς, ἂν καὶ κατὰ πόσον τοῦτο πληροῖ τοὺς ὄρους ἐκείνους, ἂν τουτέστι συντελεῖ οὐ μόνον εἰς πρόχειρον διασκέδασι τοῦ κοινοῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς διανοητικὴν αὐτοῦ συνάμα μὲρψιν, καὶ εἰς διάπλασιν καλλιαισθητικὴν. Ἐκ τῆς αὐτῆς δ' ἐπόψεως ἐπιλαμβάνομεθα νὰ ἐξετάσωμεν ἐνταῦθα διὰ μικρῶν τὸ παρ' ἡμῶν ἀπό τινος εἰσκομισθὲν γαλλικὸν θέατρον, ὑπὸ τὴν ἀλλόκοτον καὶ πῶς σύνθετον μορφήν, ἣν βαθμηδὸν περιεβλήθη, ὡς πεῦον τὰς ἀψικόρους ὀρέξεις τοῦ ἀθηναϊκοῦ κοινοῦ.

Ἐλπίζοντες δὲ, ὅτι ἡ τοιαύτη ἔρευνα, καὶ τὰ πορίσματα εἰς ἃ θέλει κατ' ἀνάγκην καταλήξει ἡ ἡμετέρα ἐξέτασις εἰσὶν ἄξια τῆς αὐτῆς καὶ πατριωτικῆς μερίμνης καὶ προσοχῆς, ὕψους καὶ ἡ ἀσκοπος ἡμῶν πολιτικὴ τύρβη, πεποιθήσιν ἔχομεν ἀδιάσειστον, ὅτι οἱ ἀπαθείς καὶ ἀπροκατάληπτοι τῶν ἡμετέρων ἀναγνωστῶν θέλουσιν ἐν τέλει συνομολογήσει, ἢ οὔτε φροῦδον ἀγώνισμα οὔτε ἄκαιρος ματαιοσχολία εἶνε νὰ ἐξετασθῇ ἐπισταμένως πληγὴ ξένη μὲν καὶ παρείσακτος, ἀλλ' ἀπειλοῦσα νὰ καταστῇ ἐθνικὴ καὶ χρονία, καὶ νὰ διαφθεῖρη ἐπὶ τέλους πρόβριζον οὐ μόνον τὴν καλλιαισθησίαν ἡμῶν καὶ τὸ

ἐθνικὸν αἰσθημα, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν μόλις προκύπτουσαν δειλὴν φύτραν τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν θεάτρου.

Ἀδιάφορον ἴσως εἶνε νὰ ἐξετασθῇ ἐνταῦθα ἱστορικῶς ἢ παρ' ἡμῶν εἰσαγωγή τοῦ γαλλικοῦ θεάτρου. Ἀφ' ὅτου ἡ προσωρινὴ καὶ τυχαία ὄλως ἐν Ἀθήναις διακονή τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει γαλλικῆς ἐταιρίας τοῦ Manasse παρέσχε τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 1869 εἰς τὸ ἀθηναϊκὸν κοινὸν τὴν ἐρεθιστικὴν ἀπόλαυσιν τῶν πρωτοφανῶν διὰ τὴν ἑλληνικὴν πρωτεύουσαν θελήτρων τοῦ Ὁργέως ἐν Ἄδου καὶ τῶν *Λεμποδορῶν* τοῦ Σηκουάρα, βέβαιον ὅπως δῆποτε καὶ ἀναμφισβήτητον εἶνε, ὅτι τὸ γόητρον τοῦ ἐπεισάκτου ἐκείνου καρποῦ ὑπῆρξε τοιοῦτον καὶ τοσοῦτον, ὥστε οὐ μόνον μεγάλην τοῦ κοινοῦ μερίς, κεκορημένη ἄλλως τῶν μονοτόνων καὶ στερεοτύπων μελωδιῶν τοῦ ἰταλικοῦ μελοδράματος καὶ τῆς παραφώνου αὐτῶν ἐρμηνείας, κατεγοητεύθη καὶ σχεδὸν ἀπεμωράνθη ἐκ τῆς μουσικῆς ἐκείνης καὶ δραματικῆς βωμολογίας, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι ἔτι, οἱ δυσπροσιτότεροι μὲν εἰς τὴν γοητείαν ἀλλὰ μεταβολῆς ὅπως δῆποτε ὀρεγόμενοι, ἄσμενοι ἀφείθησαν εἰς τὸ ῥεῦμα, καὶ πάντες σχεδὸν μιᾶ φωνῇ ἐπεζήτουν θέατρον γαλλικόν. Καὶ πόθεν μὲν ὁ δυσπαλάκτος οὗτος ἔρος τῶν Ἀθηναίων πρὸς τὰ ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἀποβλητότατα προϊόντα τῆς νεωτέρας γαλλικῆς σκηνῆς, ἄτινα ἐδόθησαν ἐν Ἀθήναις, θέλει φυσικῶς ἐκ τῶν κατωτέρω ἐξηγηθῇ. Ἰδίως ὅμως πρέπει νὰ ἐρευνηθῇ, ὁποῖός τις ἦτο καὶ πῶς ἐγενήθη καὶ ὠρίμασεν ὁ τοσοῦτον νόστιμος ἐκεῖνος καρπός, ὁ μέχρις ὀλιγώματος τέρψας τοὺς οὐρανίσκους τοῦ ἡμετέρου κοινοῦ, καὶ τίνες εἶχον ἀρετάς, μουσικὰς ἢ δραματικὰς, τὰ σκηνικὰ ἔργα, ἄτινα, ἐπὶ ἀδρᾶ πάντοτε κυβερνητικῇ χρηρηγίᾳ, παρετέθησαν εἰς ἐστίασιν αὐτοῦ.

Ἐν Γαλλίᾳ, ὡς γνωστὸν, ἡ κάλλιον εἰπεῖν ἐν Παρίσις, — διότι ὑπὸ θεατρικὴν ἔποψιν οἱ Παρίσις εἶνε ἡ Γαλλία —, εἰσὶ διάφορα καὶ ποικίλα τὰ θεάτρα. Ἐκαστον δὲ εἶδος θεατρικῆς παραγωγῆς ἔχει καὶ βωμὸν ἴδιον καὶ κοινὸν χωριστὸν καὶ συγγραφεῖς προμηθευτὰς ἰδιοφυεῖς καὶ πρὸς τοῦτο μόνον ἐργαζομένους. Δὲν προτιθέμεθα ἐνταῦθα, οὔτε ἀναγκαῖον εἶνε νὰ ἀναδράμωμεν ἱστορικῶς τὴν γενεαλογίαν τῶν παρισινῶν τούτων θεαμάτων· τοῦτο δὲ μόνον σημειώμεν, ὅτι τὰ πλεῖστα ἐξ αὐτῶν, καὶ ἐκεῖνα ἰδίως, ἄτινα ἐχρησίμευσαν ὡς πρότυπα τῆς ἐν Ἀθήναις γαλλικῆς σκηνῆς, οὔτε ἐκ μουσικῆς τινος ἢ δραματικῆς ἀνάγκης ἐγεννήθησαν, οὔτε φυσικὰ καὶ ἀναπόφευκτα ὑπῆρξαν προϊόντα τῆς προόδου τῆς τέχνης. Τὰ μὲν ἐξ αὐτῶν παρήγαγεν ἡ κερδοσκοπία εὐφυῆς μετρίων ἄλλως δραματοποιῶν καὶ μελοποιῶν, μὴ δυναμένων νὰ ἐξάρωσι τὴν τέχνην των εἰς τὸ ὕψος τῆς γνησίας τραγωδίας ἢ κωμωδίας καὶ τοῦ σοβα-

ροῦ μελοδράματος, ἀλλὰ δὲ ἐτέχθησαν, δίκην νοσηρῶν ὑπερσαρκωμάτων, ἐκ τῆς παντελοῦς καταπτώσεως τῆς δραματικῆς καὶ μουσικῆς παραγωγῆς ἐν Γαλλίᾳ, καὶ εὐνοηθέντα ὑπὸ τῆς εὐτραπέλου καὶ ἀψικόρου γνώμης τοῦ συμμιγοῦς παρισινοῦ κοινοῦ, ἐκραταιώθησαν βαθμηδὸν καὶ κατίσχυσαν ἐπὶ τέλους πάσης ἄλλης σκηνικῆς παραστάσεως. Καὶ ἐκείνων μὲν ὁ χεῖριστος ἀντιπρόσωπος ὑπῆρξε καὶ μένει μέχρι σήμερον ἡ *μελοκωμωδία* (*vaudeville*) καὶ ἡ μετ' ἄσμάτων κωμωδία (*comédie vaudeville, comédie mêlée de couplets*), τούτων δὲ τὸ βωμολογικὸν μελόδραμα ἢ μελοδραμάτιον (*opéra-bouffie, opérette*), ἀληθῆς τοῦ μελοδράματος ὑποκορισμὸς, ὀφειλόμενος εἰς τὴν μεγαλοφυῆαν τοῦ Offenbach, καὶ τῶν ἀξίων του μαθητῶν Lecoq, Hervé, Vasseur καὶ τοῦ λοιποῦ περὶ αὐτοὺς ὀμίλου.

Περίεργον ἴσως θέλει φανῇ εἰς τὸν μὴ γνωρίζοντα τὴν ἀπὸ τριακονταετίας ἤδη κοινωνικὴν τῆς Γαλλίας κατάστασιν, πῶς τὰ ἐκ πάσης ἐπόψεως ἀπόβλητα ταῦτα μουσικὰ καὶ δραματικὰ προϊόντα, τὰ οὐδὲν ἐνέχοντα ὑγιᾶς καλλιαισθητικὸν θελήτρον, καὶ εἰς ταπεινὴν μόνον καὶ χαμαιπετὴ θωπεῖαν τῶν αἰσθήσεων ἀποβλέποντα, κατώρθωσαν κατ' ὀλίγον ἀπὸ μικρῶν καὶ λαϊκῶν παραφωδῶν νὰ ἀνακλαδωθῶσιν εἰς ὑψικόρυφα καὶ εὐρύσκια δένδρα, συγκαλοῦντα ὑπὸ τὴν γόησσαν καὶ μεθυστικὴν αὐτῶν σκιάν τὰ ἐκ παντὸς τρόπου ἠδονὴν διψῶντα πλήθη τοῦ τε γηγενοῦς καὶ ὀθνεῖου παρισινοῦ κοινοῦ. Ἐπι δὲ παραδοξότερον θέλει φανῇ εἰς τὸν λησμονοῦντα τὸ ἐν παντὶ πανίσχυρον κράτος τοῦ γαλλικοῦ συρμού, πῶς τὰ θεατρικὰ ἐκεῖνα ἐξυμνώματα, τὰ πρὸς οὐδεμίαν ἀντέχοντα κριτικὴν, περιήλθον ἐν τούτοις ἐν πομπῇ καὶ θριάμβῳ τὸν κόσμον ὀλόκληρον, παλαιὸν καὶ νέον, καὶ ἔδρεψαν δάφνας, καὶ ἐχειροκροτήθησαν καὶ ἐκένωσαν τοῦ εὐκαταφύρου κοινοῦ τὰ βαλάντια. Οὐδέτερον ὅμως ἄπορον. Εἶνε δυστυχῶς ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας, ὅτι τὸ πληροῦν τὰς αἰθούσας τῶν θεάτρων παρισινῶν κοινῶν — ἐκτὸς τῆς ἀσημάντου ὑγιούς μειονοψηφίας, ἣτις παραμένει πιστὴ εἰς τὴν *Γαλλικὴν κωμωδίαν* καὶ τὸ *Μελόδραμα* — ζητεῖ ἐκ παντὸς μέσου διασκέδασι· ἡμῶν δὲ πλέον ἔχον τὰ αἰσθητήριά του πρὸς τὰ παραδεδωμένα καὶ ἀνώδινα πάντως θεατρικὰ κέντρα, ἀναισθητοῦν ὅλως καὶ ἀπαθῆς διαμένον πρὸς τοῦ κλασικοῦ δράματος καὶ μελοδράματος τὰ γνωστά ἤδη καὶ καθημαξευμένα τεχνάσματα, θέλει πολὺ τὸ πέπεισ ὅπως αἰσθανθῇ κνιζόμενον τὸν οὐρανίσκον του, ἄφθονον τὴν φρίκην καὶ τὸ αἶμα ὅπως ἀνορθωθῶσιν ἐκ τραγικοῦ ἐλέου αἱ τρίχες του, γυμνότητα δὲ παντελῆ τῶν κοινωνικῶν κακιῶν καὶ ἀμαρτημάτων καὶ ἀνυπόκριτον τὴν ἀναίδειαν καὶ τὴν παροῖνον βωμολογίαν, ὅπως κινήθωσιν

εἰς γέλωτα τὰ βεβαρημένα καὶ ἀπόκορα χεῖλην του. Τοιοῦτο κοινὸν δὲν δύναται φυσικῶς νὰ εὐθυμῆσιν χωρὶς νὰ μεθυσθῇ, μῆτε νὰ γελάσῃ χωρὶς νὰ γαργαλισθῇ. Ἀπαθῆς καὶ πλήρης ἀπογοητεύσεως, γεγραμκὸς δὲ καὶ ἀπημυβλωμένος ἔχον τὰς αἰσθήσεις, ζητεῖ εὐλόγως ἐξωθεν τὴν λείπουσαν αὐτῷ φαιδρότητα, καὶ λησμονοῦν ὅτι ψευδῆς καὶ νοσηρὰ εἶνε ἡ ἀπὸ τῆς μέθης εὐθυμία, μορφασμὸς δὲ ἀπαίσιος καὶ πολὺ τῆς λύπης λυπηρότερος ὁ ἀπὸ τοῦ κνισμοῦ γέλως, προσφεύγει ἀναγκαῖως εἰς ὄργια, ὅπως ἀναπληρώσῃ τῆς ἀποτετριμμένης νεότητος τὴν σφριγῶσαν ζῶν, εἰς οἰνοβαρεῖς ἀγρυπνίας, ὅπως βαυκαλήσῃ διὰ ψευδῶν γελῶν τὴν ἀπογοητεύσιν αὐτοῦ, καὶ εἰς βεβιασμένην καὶ συνθηματικὴν βωμολογίαν, ὅπως ἀπατήσῃ τὴν πνευματικὴν του νάρκην. Εἰς τόπον ἐπομένως ὅπου ἡ ἱερότης τοῦ γάμου κατήνησε χλεῦν ἐν τῇ ἀνθρώπῃ κοινωνίᾳ, ὅπου αἱ γυναῖκες ψιμυθιοῦνται δημοσίᾳ καὶ ἡ ἀγοραπωλησία τοῦ σώματος εἶνε κοινὸν γεγονός, τελοῦμενον ἀναφανδὸν ὑπὸ τὰ ὄμματα τῆς ἀρχῆς καὶ τὰς ἐπιροτήσεις τῶν παρισταμένων, ὅπου ὑπολαμβάνεται βλάβη ὁ λέγων πίστις συζυγικὴ καὶ ἡλίθιος ἐπαρχιώτης ὁ εἰς τὴν αἰδῶ πιστεύων, εἰς τοιοῦτον τόπον φυσικὸν ἦτο, ἐννοεῖται, νὰ φυῆ καὶ νὰ εὐδοκιμήσῃ τὸ βωμολογικὸν μελόδραμα, ἢ κωμωδία τοῦ θεάτρου τοῦ Palais Royal καὶ ἡ μελοκωμωδία τῶν Variétés, εὐλογον δὲ ἦτο νὰ χειροκροτηθῶσιν τὸ *Ἀργυροῦν τύμπανον* καὶ αἱ *Ἐκατὸν Παρθέναι*, ἢ *Γέφυρα τῶν στεναγμῶν* καὶ ἡ *Περιχόλι*. Πλὴν δὲ τῆς αἰσθητικῆς ταύτης ἰδιοσυγκρασίας τοῦ παρισινοῦ κοινοῦ, ὅπερ τοσοῦτον ἐσχάτως διέφθειρε τὴν σκηνικὴν παραγωγὴν τῆς Γαλλίας καὶ τοσοῦτον ὑπ' αὐτῆς, κατ' ἀναγκαῖαν ἀλληλεπίδρασιν, διεφθάρη, δὲν πρέπει τις νὰ λησμονήσῃ καὶ τὸ φύσει εὐκατάφορον τοῦ πολλοῦ καὶ κοινοῦ πλήθους πρὸς πᾶσαν πρόχειρον, καίτοι πῶς ἄσμενον, διασκέδασι, οὔτε τὸ κτηνώδες ἐκεῖνο ὀρμέμφυτον, ὅπερ μόνον ἡ ἐπιμεμελημένη ἀνατροφή βαθμηδὸν ἀποξέει, καὶ ὅπερ ἄλλως παρασύρει τὸν πολὺν ὄχλον εἰς ἀπόλαυσιν καὶ ἐπιδοκιμασίαν ἀποβλήτων μὲν ἠθικῶς καὶ καλλιαισθητικῶς, ἐπαγωγῶν ὅμως καὶ τὸν γέλωτα κινούντων θεαμάτων. Ὁ μὴ προσηκόντως ἀνατεθραμμένος ἄνθρωπος ἀσμενίζει γελῶν πρὸς πᾶν τὸ γελοῖον, ἡμιστὰ δὲ ἀναλογίζεται ἂν ἡ αἰδῶς ἐπιτρέπει τὸν γέλωτα, καὶ τέρπεται εὐχερῶς ἐκ τῆς βωμολογίας, διότι δυσκόλως δύναται νὰ διακρίνῃ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς ἀληθοῦς ἀστεϊότητος, διότι τὰ μεταξὺ ἠθικοῦ καὶ ἀνῆθικοῦ ὄρια εἶνε συγκεχυμένα καὶ ἀόριστα ἐν τῇ διανοίᾳ του καὶ λίαν ἀμυδρὰ ἢ τὸ βδελυρὸν ἀπὸ τοῦ μὴ τοιοῦτου διαχωρίζουσα γραμμὴ. Ὁ βαθὺς δὲ οὗτος ψυχολογικὸς λόγος, ὅστις ὑπῆρξεν ἐν παντὶ καὶ πάντοτε ἡ κυριωτάτη ἀφορμὴ τῆς διὰ τοῦ ἀμούσου πλήθους διαφθορᾶς τῶν κοινω-

νιῶν, εἶνε καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐν τῶν μεγίστων αἰτίων, δι' αἷ ἀσμενότητες καὶ βδελυγμῆαι τῆς νέας γαλλικῆς σκηνῆς, αἱ ἀπὸ τῶν τριόδων καὶ τῶν παροδίων ἰκρυωμάτων μεταστᾶσαι βαθμηδὸν εἰς τὰ θέατρα, οὐ μόνον ἐν Γαλλίᾳ κατέστησαν ὑπὸ τὴν δευτέραν ἀποκρατορίαν ἐπιδημικὸν νόσημα, μεταδοθὲν ἀπὸ τοῦ ὄχλου καὶ εἰς τὰ κρείττονα τῆς κοινωνίας σφώματα, ἀλλὰ καὶ πέραν τῆς Γαλλίας, καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην καὶ Ἀμερικὴν, ἐκράτησαν κατ' ὀλίγον ἀπόλυτον τὸ κράτος, καὶ κατέκλυσαν τὰ θέατρα ἐν τε πρωτοτύπῳ καὶ μεταφράσει καὶ μιμήσει, καὶ πολλοὺς θεατρῶνας ἐπλούτισαν, καὶ πολλὰς διέφθειραν κοινωνίας. Εἰς τὸ τελευταῖον δὲ τοῦτο συνετέλεσε, πλὴν τῶν γενικωτέρων αὐτῶν λόγων, καὶ ὁ εἰδικώτερος ἐκεῖνος, οὐτινος ἀνωτέρω ἐν παρόδῳ ἐμνημονεύσαμεν, τὸ πανίσχυρον τουτέστι ἀνὰ τὸν κόσμον σύμπαντα κράτος τοῦ παρισινοῦ συρμοῦ.

Ὅσα καὶ ἐν διαβραχῶσι φωνάζοντες καὶ διαμαρτυρούμενοι οἱ γερμανοὶ, ὅσα καὶ ἐν ἀντιστρατεύονται οἱ ψυχροὶ ἄγγλοι, ὅσα καὶ ἐπικρίνωσιν οἱ σοβαροὶ τῆς γῆς, ἀληθῆς καὶ ἀναντιρρήτον εἶνε σήμερον, ὅτι ἡ Γαλλία, ἡ μᾶλλον εἰπεῖν οἱ Παρίσιοι, παράγουσι δι' ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ὅτι ὅλος ὁ κόσμος πληρῶνει ἀγοράζων τὰ προϊόντα τῶν Παρισίων. Ἡ Εὐρώπη ὀλόκληρος καὶ ἡ Ἀμερικὴ τρώγουσι σήμερον ὡς θέλουσιν οἱ γάλλοι μάγειροι, ἐνδύονται ὡς ἐρίζουσιν οἱ γάλλοι ῥάπται, καὶ διασκεδάζουσιν ὡς νομοθετοῦσιν οἱ ἐν Παρίσιος μέδοντες τοῦ συρμοῦ, τουτέστι ὁ ἡμίκοσμος τοῦ ὠραίου φύλου καὶ οἱ ἀνδρόγυνοι γυναικοπίται τοῦ Ἀγγλικοῦ καφεκείου. Ἄν δὲ μέγας τῆς Γαλλίας πολιτικὸς ἐλεγέ ποτε αὐταρέσκως περὶ τῆς πατρίδος του, ὅτι ὁ κόσμος πατριζέται, ὅταν ἡ Γαλλία κροσολογῇ, πολὺ ἀληθέστερον δύναται σήμερον νὰ ῥηθῇ, ὅτι ὁ κόσμος κλονεῖται καὶ κονδυλᾷ ὅταν οἱ Παρίσιοι μεθύουσι. Μεθύουσι δὲ δυστυχῶς πολὺ συχνὰ οἱ Παρίσιοι σήμερον, καὶ διὰ τοῦτο ἤρξατο τοσοῦτον ἀποτροπαίως κονδυλῶσα καὶ κλονουμένη ἡ εὐρωπαϊκὴ κοινωνία. Μὴ δέ τις ὑπολάβῃ, ὡς ἠκούσαμεν πολλάκις πολλοὺς τῶν φανατικῶν γαλλοφίλων ἐνισταμένους, ὅτι οἱ ξένοι μᾶλλον, οἱ πανταχόθεν τῆς γῆς εἰς Παρίσιους συρρέοντες ὅπως δαπανήσωσιν εἰς δικαίεδασιν αὐτῶν τὸ περισσεῦον τοῦ βλακάντιου των, διέφθειραν τοὺς Παρίσιους καὶ παρεμόρφωσαν ἰδίως εἰς ἐκτρωμα τὴν θεατρικὴν καλλιαισθησίαν τοῦ γαλλικοῦ κοινοῦ, καὶ παρήλλαξαν εἰς ἐξάμβλωμα τὴν δραματικὴν καὶ μελοδραματικὴν παραγωγὴν τῆς Γαλλίας. Βέβαιον εἶνε, ὅτι τὸ ἡμισυ καὶ, ἀνοῦχι τι πλέον τῶν φοιτῶντων εἰς τὰ εἰδικὰ παρισινὰ θέατρα, τουτέστιν εἰς τὸ Palais Royal, εἰς τὴν Renaissance, εἰς τὴν Gaîté, εἰς τὰς Variétés, καὶ εἰς τὰ τούτων παραπλήσια, εἶνε ξένοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, Φειδιππίδαι

νεανίσκοι, μὴ γνωρίζοντες πῶς τάχιον καὶ εὐαρεστότερον νὰ καταβροχθίσωσι τὴν οὐσίαν τῶν Στρεψιάδων αὐτῶν πατέρων, καὶ πρὸς οὐδένα σκοπὸν ἄλλον μεταβαίνοντες εἰς Παρίσιους, ἢ μόνον ὅπως χωνεύσωσιν εὐαρέστως πρὸ τῶν ἀκόσμων παρισινῶν σκηνῶν ὅ,τι ἔφαγον μετὰ φαίδρων συνδαιτυμόνων ἐν τοῖς ἐστιατορίοις τοῦ συρμοῦ, καὶ παρατείνωσιν ἔπειτα παρὰ τῷ Helder τὰ βωμολόγια σκώμματα, ὅσα ἔχουσιν ἐτι ἐναυλα ἀπὸ τῆς πρὸ μικροῦ παραστάσεως. Ἀλλὰ βέβαιον ἐπίσης εἶνε καὶ ἀναμφισβήτητον, ὅτι οἱ ξένοι οὗτοι τερψιθῆραι μεταβαίνουσιν εἰς Παρίσιους, γνωρίζοντες ἐκ προοιμίων ὅποια ἐκεῖ τοὺς ἀναμένει ἐστίασις, καὶ πληρέστατα συνειδότες ὅποια τὰ εἰς τὸ βλακάντιον αὐτῶν προσιτὰ ὄνια. Ὅπως δὲ πάσης ἀμφιβολίας ὑπέρτερον εἶνε, ὅτι πρῶτη καθιστᾶται ἡ ἀγορὰ καὶ πρῶτοι ἀναπτύσσουσι τὰ ἐμπορεύματα τῶν οἱ πωληταί, κατόπιν δὲ συρρέουσιν οἱ ἀγορασταὶ καὶ οἱ πελάται, οὕτως ἐπίσης οὐδεμίαν, νομίζομεν, ἐπιδέχεται ἀμφισβήτησιν, ὅτι πρῶτον διεπλάσθησαν ὑπὸ τῶν Παρισινῶν ὡς διεπλάσθησαν οἱ Παρίσιοι, καὶ κατόπιν συνέρρευσαν περὶ τὴν κυψέλην οἱ ἀργοὶ τῆς ὑψηλοῦ κηφῆνης. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα τοῦτο εἶνε μακρὰς ἀναπτύξεως δεκτικόν, καὶ πολὺ τῶν ὀρίων τῆς προκειμένης διατριβῆς μακρότερον τὸ βέβαιον εἶνε, καὶ τοῦτο ἀναντιρρήτως κυροῖ ἐπισταμένη καὶ ἐνδελεχῆς κοινωνικὴ μελέτη τῶν Παρισίων καὶ τοῦ παρισινοῦ βίου, ὅτι ἐν τῇ γαλλικῇ μεγαλοπόλει ἐγεννήθη τὸ πρῶτον ἡ νόσος, καὶ ἐκεῖθεν ἔπειτα μετετέθη εἰς τὸν λοιπὸν κόσμον, οὐ μόνον τὸν πεπολιτισμένον, ἀλλὰ καὶ τὸν θέλοντα ἐτι νὰ παρίσταται ὡς τοιοῦτος.

Εἰς ταύτην δὲ τὴν δευτέραν τάξιν, εἰς τὴν τάξιν τοῦ βυρράχου τοῦ αἰσωπεῖου μύθου, τοῦ ἐκ παντὸς τρόπου ἀγωνιζομένου νὰ ἰσωθῇ πρὸς τὸν εὐσωμον βουὸν τοῦ λειμῶνος, κατατάσσεται ἀδιστακτικῶς τὸ ἀθηναϊκὸν κοινόν. Σπουδαιότατον καὶ πολλοῦ βεβαίως κόπου ἄξιον θέμα ἤθελεν εἶναι νὰ ἐξετασθῇ, ἐν τίνι καὶ κατὰ πόσον ὑπῆρξεν ὀλεθρία ἡ ἐπὶ τὴν νηπιάζουσαν ἑλληνικὴν κοινωνίαν ἐπιβροχὴ τοῦ ξένου, καὶ ἰδίως τοῦ γαλλικοῦ πολιτισμοῦ, τίνας καὶ πῶς καὶ πρὸς ποῖον ἡμῶν ἔθνικὸν ὄφελος ἀντεγράψαμεν νεωτερισμοὺς τῆς Ἑσπερίας, ἐκ τίνος δὲ λόγου καὶ πρὸς τίνα σκοπὸν ἀπεπιθηκίσαμεν πάντα τῶν νεωτέρων κοινωνιῶν μορφασμὸν, καὶ κατηντήσαμεν τέλος νευρόσπαστα ἑτεροκίνητα, ἀνανεύοντα καὶ κατανεύοντα πρὸς πάντα θεσμὸν τοῦ παρισινοῦ καὶ τοῦ βιενναίου συρμοῦ, ἀποδιοπομπούμενοι καὶ χλευάζοντες τὰ πάτρια ἔθιμα καὶ τὴν ἔθνικὴν ἡμῶν ἀτομικότητα, καὶ ἐναμίλλως ἀγωνιζόμενοι νὰ ἐξισωθῶμεν πρὸς κόσμου γεγηρακότας, ἡμεῖς οἱ νήπιοι, πρὸς ἔθνη ἀπόκορα, ἡμεῖς οἱ πεινῶντες ἐτι τὸν ἄρτον τοῦ πολιτισμοῦ τὸν ἐπιούσιον. Τὸ θέμα ὅμως τοῦτο

δὲν εἶνε δυστυχῶς τοῦ παρόντος, καὶ ὀλίγα τινα μόνον κατ' ἀνάγκην δύναται περὶ αὐτοῦ νὰ σημειωθῶσιν, ὡς ἀπαραίτητον προεἰσδίδον τῆς παρ' ἡμῖν εἰσαγωγῆς τοῦ γαλλικοῦ θεάτρου. Ἐσυνειθίσσαμεν ἄπαξ τοὺς οὐρανίσκους ἡμῶν πρὸς τὴν γαλλικὴν μαγειρικὴν, καὶ ἐπιζητοῦμεν σήμερον, ἄπληστοι ὄψοφάγοι, τὰ καρυκεύματα τῶν παρισινῶν μαγείρων, τὰ ἐμβάσματα τῶν καὶ τὰ ὑδνοφόρα τῶν πλακούντια, διότι τοῦτο ἀπαιτεῖ ὁ πολιτισμὸς· ἐνδύομεθα κατὰ τὰς ἐφημερίδας τοῦ συρμοῦ, καὶ αἰσχυρόμεθα φοροῦντες στενάς περισκελίδας, καθ' ὃν χρόνον φέρουσιν αὐτὰς εὐρείας οἱ παρισίνοι, διότι τοῦτο ὑπαγορεύει ἡ πρόοδος· ἀνατρέφομεν τὰ τέκνα ἡμῶν οὐχὶ πλέον ἡμεῖς καὶ αἱ σύζυγοι ἡμῶν ὡς οἱ χθῆς καὶ πρόην, οἱ εὐρωτιῶντες ἡμῶν καὶ ἀπολίτιστοι πατέρες καὶ πάπποι, ἀλλὰ διὰ τοῦ γυναικείου συρροῦ τῶν παρισινῶν τριόδων, ὅθεν συλλέγομεν τὰς παιδαγωγοὺς τῶν υἱῶν ἡμῶν καὶ τῶν θυγατέρων, πρόφασιν μὲν ἔχοντες κωμικὴν, ὅτι ἀπαραιτήτως πρέπει τὰ νήπια ἡμῶν νὰ ψελλίζωσιν ἀπὸ τοῦ πέμπτου τῆς ἡλικίας τῶν ἔτους πέντε λέξεις γαλλικὰς, καὶ τοῦτο διότι οὕτως ἐπιτάσσει ὁ ἐξευγενισμὸς, μὴ αἰσθανόμενοι δὲ ὅποιον μόλυσμα ἐγκεντρίζομεν εἰς τὰς ἀπαλὰς ἐκείνας τῶν ἀθῶων νηπίων ψυχὰς· ἀξίωσιν ἔχουμεν νὰ κοσμοῦνται αἱ σύζυγοι ἡμῶν καὶ αἱ ἀδελφαὶ καὶ αἱ θυγατέρες ὡς αἱ πρόσφατοι τῶν ἐφημερίδων τοῦ συρμοῦ εἰκόνας, διότι ἐντρύπομεθα ἄλλως νὰ παριστάμεθα προσβυτιζόντες· διασκεδάζομεν τέλος, ὡς διασκεδάζουσιν οἱ γάλλοι, συναρῶμεθα εἰς τὰς ἐσπερίδας ἡμῶν τὴν δεκάτην ὥραν τῆς νυκτὸς, διότι οὕτως εἴθισται πλέον ἐν τῷ μεγάλῳ κόσμῳ, πίνομεν τέιον καὶ οὐχὶ πλέον καφὲν, διότι ὁ καφὲς εἶνε κοινὸς καὶ πρόστυχος... — τί τὸ παράδοξον, ὅτι ἐπεθυμήσαμεν καὶ θέατρον γαλλικὸν τοῦ συρμοῦ, τουτέστι βωμολογίαν καὶ κορδακισμόν; Τὸ ἐν ἔφερε τὸ ἄλλο, καὶ τοῦτο ἐδικαιολόγησεν ἐκεῖνο.

Τί ὅμως εἶνε τὸ ἐπαγωγὸν τοῦτο γαλλικὸν θέατρον, ὅπερ ἀπὸ ἐξ ἤδη ἐτῶν εἰσηγάγομεν παρ' ἡμῖν ὡς ἀναπόδραστον κοινωνικὴν ἀνάγκην; τί δὲ ἰδίως καὶ ποῖον εἶνε τὸ θέατρον ἐκεῖνο, ὅπερ κατ' ἐξοχὴν ἐπέτυχε παρ' ἡμῖν καὶ ἐχειροκροτήθη, ἡ μελοκωμῶδιᾶ τουτέστι καὶ τὸ βωμολογικὸν μελόδραμα;

Σκύβαλον εὐτελὲς ὑπὸ ἑποψίν καλλιτεχνικὴν, βδελυγμία ὑπὸ ἑποψίν αἰσθητικὴν, νόσος δὲ ἀτόχηρη καὶ μίαισμα ὑπὸ ἑποψίν ἠθικὴν.

Δὲν λαλοῦμεν, ἐννοεῖται, περὶ τῆς καθαυτῆς κωμῶδιᾶς, καὶ τοῦ οὕτω καλουμένου κωμικοῦ μελοδράματος (opéra-comique), διότι δυστυχῶς ἀμφότερα τὰ εἶδη ταῦτα τῆς γαλλικῆς σκηνικῆς παραγωγῆς, τὰ ἐν γένει μὲν τιμῶντα τὴν νεωτέραν ἐν Γαλλίᾳ δραματικὴν καὶ μουσικὴν τέχνην, ἰδίᾳ δὲ πλεῖστα δυνάμενα νὰ ἐπι-

δείξωσιν ἀληθῆ ἀριστοτεχνήματα, ἀπέτυχον ἐν Ἀθήναις, μετὰ πολλὰς ματαίας ἀποπειράς, καὶ πικρὰν μόνον ἐδίδαξαν μετάνοιαν εἰς τοὺς ἀποπειραθέντας τῆς εἰσαγωγῆς αὐτῶν θεατρῶνας. Δὲν φρονοῦμεν δὲ, ὅτι δύναται τις νὰ συμπεράνῃ τὸ ἐναντίον ἐκ μικρῶν τινῶν καὶ μεμωμένων ἐπιτυχῶν ὀλίγων κωμικῶν μελοδραμάτων, ἅτινα ἤρσαν καὶ ἐπεδοκιμάσθησαν παρὰ τοῦ ἀθηναϊκοῦ κοινοῦ, διὰ μόνον τὸν λόγον, ὅτι ἄλλα μὲν αὐτῶν εἶχον πρόδηλον τὸν τύπον τῆς συγγενείας πρὸς τὸ βωμολογικὸν μελόδραμα, ἄλλα δὲ, ὡχραὶ τῆς ἰταλικῆς τεχνοτροπικῆς μιμήσεις, περιεῖχον ἐλαφρὰ τινα καὶ εὐρυθμὰ μελωδήματα κατ' ὅπως ἀπομνημονεύμενα καὶ συριττόμενα κατόπιν εἰς τὰς ὁδοὺς. Ἐν γένει τὸ κωμικὸν μελόδραμα καὶ ἡ καθαυτὴ κωμῶδιᾶ ἀπέτυχον ἐν Ἀθήναις, καὶ ὁ λόγος εἶνε λίαν ἀπλοῦς· τὸ εἰς ἀκράσιν αὐτῶν παριστάμενον συνήθη κοινόν, πλὴν ὀλίγων ἀλλ' ἀσημάντων ἐξαιρέσεων, ἐστερεῖτο τὰ δύο ἀπαραίτητα εἰς κατανόησιν καὶ ἐκτίμησιν αὐτῶν προσόντα, βεβαίαν δηλαδὴ καὶ πλήρη γνῶσιν τῆς γαλλικῆς γλώσσης καὶ μουσικῆς αἰσθητικῆς λεπτότης καὶ μεμορφωμένου. Διὰ τοῦτο δὲ, μὴ δυνάμενον φυσικῶς νὰ ἐκτιμῆσθαι τὴν χάριν καὶ τὴν εὐφυΐαν τῆς φράσεως ἐν τῇ γαλλικῇ κωμῶδιᾳ, τὴν κομψότητα τῆς διαλεκτικῆς καὶ πάσας αὐτῆς τὰς λοιπὰς λεπτότητας, τὰς ἀπαραιτήτους ἐν τούτοις εἰς πλήρη τοῦ ὅλου κατανόησιν, ἀπέστρεψε τοσάκις τὸ πρόσωπον ἀπὸ πολλῶν ἀριστουργημάτων τῆς νεωτέρας γαλλικῆς δραματικῆς τέχνης, καὶ ἀρῆκε κατὰ τὰ θρακία πρὸ τῆς Γυναικείας Μάχης, τῆς Ἀστασίας, τοῦ Συζύγου ἐν Ἐξοχῇ, τῆς Λευκῆς Τριχός, τῆς Ἰδιοτροπίας, καὶ τοσοῦτων ἄλλων ἀθηναϊκῶν κειμηλίων τοῦ νεωτέρου γαλλικοῦ θεάτρου. Διὰ τὸν αὐτὸν ἐπίσης λόγον δὲν ἐδύνατο τὸ ἀθηναϊκὸν κοινόν, πλὴν τῆς μουσικῆς μεμορφωμένης ἀλλ' ἀσημάντου ἀριθμητικῆς μερίδος αὐτοῦ, νὰ αἰσθανθῇ καὶ κατανόησιν τὰ θελγνῶτα τῆς ἀρίστου ἐκείνης καὶ νεφελώδους οὕτως εἰπεῖν, ἀλλ' εὐφροῦς ὅμως καὶ ἀδιάπτου μελωδίᾶς, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν βᾶσιν καὶ τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τοῦ γαλλικοῦ κωμικοῦ μελοδράματος. Οὕτω δὲ ὑπέλαβε πτωχεῖν μὲν τὴν ἑλλειψίν παταγῶδους ἀρμονίας, ἑλλειψίν εὐρέσεως τὴν ἀπουσίαν ἀσμάτων ῥυθμικῶν καὶ μονοτόνων, καὶ ψυχρότητα τέλος τὴν ἤρεμον ἐκείνην αἰσθηματικότητα τοῦ μέλους καὶ τὴν περὶ τὴν ἐκφράσιν αὐτοῦ γαλήνην, ἥτις ὅμως τοσαύτην ἔχει τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν βαθύτητα. Πόσοι, διὰ τοὺς λόγους τούτους, ἐξέτιμησαν ἐν Ἀθήναις τὴν Λευκὴν Γυναῖκα; πόσοι τὸ Μέλιον Δόμιον; πόσοι τὴν Mignon; Ὀλίγοι πάντως, καὶ αὐτοὶ δὲ ἠρυθρίων πολλάκις ἀποτολμῶντες νὰ ἐκφράσωσιν ἀπροκαλύπτως τὴν γνώμην των. Οἱ πλεῖστοι ὅμως, ἡ μεγάλη τοῦ κοι-

τοὺς τελευταίους μῆνας μόνον κατὰ τὸ φαινόμενον ἀδιαφόρως, καίτοι τυφλὸς, παρηκολούθησα τὴν πορείαν σου· ἀλλ' ἐκ προθέσεως ἀγαθῆς σοὶ ἐπέτρεψα ἐλευθερίαν ἐνεργείας. Ἡ Ροδῶπις μοὶ διηγήθη ποτὲ τὸν μῦθον τοῦ διδασκάλου αὐτῆς Αἰσώπου: ὁδοιπὸρος συνήντησέ ποτε ἄνθρωπον καὶ τὸν ἠρώτησε πόσον χρόνον θέλει χρειασθῆ ὅπως φθάσῃ εἰς τὸν προσεχῆ σταθμόν. «Πήγαινε, πήγαινε», ἀπήντησεν ὁ ἐρωτηθεὶς.— «Ἀλλὰ πρὸ τούτου θέλω νὰ μάθω πότε θὰ φθάσω εἰς τὴν πόλιν!»—«Πήγαινε, πήγαινε!»—«Ὁ ὁδοιπὸρος ἐμακρύνθη πλήρως ἀγανακτικῆσεως καὶ λοιδορῶν. Ἀφοῦ ἐβάδισε βήματά τινα, ὁ ὑβρισθεὶς τὸν ἀνεκάλεσε καὶ τῷ εἶπε: «Μίαν ὥραν θὰ χρειασθῆς διὰ νὰ φθάσῃς εἰς τὴν πόλιν· δὲν ἠδυνάμην ν' ἀπαντήσω ἀκριβῶς εἰς τὴν ἐρώτησίν σου πρὶν ἢ ἰδῶ τὸ βᾶδιμά σου!»

Πρὸς τὸ καλὸν σου ἀνεπόλησα τὸν μῦθον τοῦτον· ἐπετήρουν δὲ σιωπῶν τὴν κυβερνητικὴν σου πορείαν, ἵνα δυνήθῃ νὰ σοὶ εἶπω ἂν ἐβάδιζες ταχέως ἢ ἀργά. Τώρα γνωρίζω ὅτι ἐπεθύμουν νὰ μάθω, καὶ πρὸς τὰς συμβουλὰς μου σοὶ δίδω τὴν ἐξῆς διδασκαλίαν: Δοκίμαζε ὁ ἴδιος τὰ πάντα. Πᾶς ἄνθρωπος, ἰδίως ὅμως πᾶς βασιλεὺς, ἔχει τὸ καθῆκον ν' ἀντιλαμβάνηται ὁ ἴδιος πάντων ὅσα ἀφορῶσιν ἐκείνους, δι' ὧν τὴν εὐημερίαν καθῆκον ἔχει νὰ μεριμνᾷ. Σὺ, υἱέ μου, συνειθίζεις πολλὰ νὰ βλέπῃς δι' ὀφθαλμῶν ἀλλοτρίων, ν' ἀκούῃς πολλὰ διὰ ξένων ὠτῶν, δὲν ἀνατρέχεις ἀκριβῶς εἰς τὴν πρώτην πηγήν.

Ὅταν ἀκριβῶς γνωρίζῃς πῶς ἔχουσι τὰ τοῦ τόπου, τότε εἶνε εὐκόλον νὰ κυβερνήσῃς καλῶς. Ἐκλεγε τοὺς καταλλήλους ὑπαλλήλους. Σέβου τοὺς νόμους, καὶ οὐδένα ἐμπιστεύητι θεωροῦντα ἑαυτὸν συνετώτερον τοῦ νόμου· διότι, σοὶ λέγω, ὁ νόμος εἶνε πανταχοῦ καὶ πάντοτε συνετώτερος παρὰ τὸ ἄτομον, καὶ πᾶς παρὰ τὴν αὐτοῦ εἶνε ἄξιος ποινῆς· οὐδεὶς αἰσθάνεται τοῦτο ζωηρότερον ἢ ὁ λαὸς, ὅστις τόσῳ προθυμότερον θυσιάζεται ὑπὲρ ἡμῶν ὅσῳ προθυμότερον ἡμεῖς ἠξεούρομεν νὰ θυσιάζωμεν τὴν ἰδίαν ἡμῶν θέλησιν εἰς τὸν νόμον. Ἡ φωνὴ τοῦ λαοῦ εἶνε συνήθως τραχεῖα· ἀλλ' ἐκφράζει καὶ συνήθως ὑγιεῖς ἀρχάς· δὲν γνωρίζει τὸ ψευδὸς, καὶ οὐδεὶς ἔχει ἀνάγκην τόσῳ καταπειγούσαν τῆς ἀληθείας, ὅσον ὁ βασιλεὺς. Ὁ Φαραὼ, ὁ προθυμότερον ὑπακούων εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ αὐλικούς, θέλει ἀκούσῃ τὰς πλείστας κολακείας. Ἐκεῖνος, ὅστις προσπαθεῖ νὰ πραγματοποιῇ τὰς εὐχὰς τοῦ λαοῦ, πολλὰ θὰ πάσχη ἐκ τῶν περικυκλούντων αὐτὸν, ἀλλ' ἐν τῇ συνειδήσει του θὰ ἔχῃ ἀνάπαυσιν, καὶ θὰ τιμᾶται ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων. Εὐκόλον καὶ καλὸν ἀποβαίνει εἰς βασιλέα, γινώσκοντα τὰ καθήκοντά του, ν' ἀποκτήσῃ τὴν ἀγάπην τοῦ λαοῦ του· ὁ ἄσκολον νὰ τύχῃ τῆς ἐπιδοκιμασίας τῶν μεγί-

στάνων του, ἀδύνατον σχεδὸν, νὰ κερδήσῃ τὴν εὐνοίαν ἀμφοτέρων.

Τίμα τὴν θρησκείαν, ἀλλὰ δεῖξον εἰς τοὺς κήρυκας αὐτῆς ὅτι δὲν τοὺς θεωρεῖς ὡς δοχεῖα τῆς θεότητος, ἀλλ' ὡς θεράποντας αὐτῆς.

Τῆρει τὰ πατροπαράδοτα, ὡς ὁ νόμος κελεύει· ἀλλὰ μὴ κλείε τὰς πύλας τοῦ κράτους πρὸς τοὺς ὠφελίμους νεωτερισμούς. Οἱ θρασεῖς εὐκόλως ἐγκαταλίπουν τὰ πάτρια· οἱ κυφόνους εὐρίσκουσιν ἀγαθὰ μόνον τὰ ἀλλότρια καὶ τὰ νέα· ἀλλ' ἀφυσεῖς μωροὶ ἢ προνομιούχοι ἰδιοτελεῖς μόνον προσκολλῶνται ἀνεπιφυλάκτως εἰς τὰ ἀρχαῖα καὶ καλοῦσι τὴν πρόοδον ἀμάρτημα· οἱ συνετοὶ καταγίνονται εἰς διατήρησιν τῶν διὰ τοῦ παρελθόντος ὡς ὠφελίμων ἀποδειχθέντων, εἰς ἐκτόπισιν τῶν ἐπιβλαβῶν καταστάσεων, εἰς παρὰδοχὴν τοῦ ἀγαθοῦ, ὅθεν καὶ ἂν κατὰγεται. Οὕτω πράττε, υἱέ μου, θεὸς δὲ τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς καρδίας σου, ὅταν ἀναβῆς ἐπὶ τοῦ θρόνου.

ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ ΒΙΟΛΙΟΝ ΤΟΥ ΜΟΖΑΡΤ

Ἱστορικὸν ἀνέκδοτον.

Α'

Πρὸς τὸ ἄνω μέρος τοῦ προαστείου τῆς Βιέννης «Ἁγίος Ἰωσήφ» ὑπῆρχε πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν πτωχὸς ῥωποπώλης, ὀνομαζόμενος Ροῦτλερ, βεβαρυμένος ὑπὸ πολυμελοῦς οἰκογενείας. Τὰ μικρὰ κέρδη τοῦ ἀθλίου του καταστήματος μόλις ἐπῆρουν πρὸς διατροφὴν συζύγου, νέας εἰσέτι, καὶ δεκατεσσάρων τέκνων, ὧν τὸ πρεσβύτατον ἦν μόλις δεκαεξαετής. Ἐν τούτοις ὁ Ροῦτλερ μεθ' ὅλην τὴν ἀθλιότητα τῶν ὑποθέσεων του ἦν ἀγαθοεργὸς καὶ εὐπροσήγορος εἰς πάντας, ὁ πτωχὸς δὲ καὶ ὁ ὁδοιπὸρος δὲν ἐξήτουν μάτην τὴν βοήθειάν του καὶ τὰς συμβουλὰς του.

Ἄνθρωπος, οὗ ἡ σοβαρὰ καὶ εὐαίσθητος φυσιογνωμία ἐνέπνεε τὸ σέβας καὶ τὸ ἐνδιαφέρον, διέβαινε καθεκᾶστην πρὸ τοῦ καταστήματος τοῦ Ροῦτλερ. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἐφάνετο πάσῃ ἐξ ἀνιάτου ἀσθενείας· ἡ φύσις ἐφάνετο ὅτι εἶχεν ἀπολέσει δι' αὐτὸν πᾶν θέλητρον· μόνον ὅτε ἔβλεπε περὶ αὐτὸν τὰ τέκνα τοῦ Ροῦτλερ, ἅτινα καθ' ἑκάστην τὸν ἐχαίρειζον διαβαίνοντα, μειδίμα διέστειλε τὰ ὠχρὰ χεῖλη του καὶ ὑψῶν τὰ βλέμματα πρὸς τὸν οὐρανὸν ἐπῆλθετο εἰς τὰ πτωχὰ ἀθῶα ὑπαρξίν γλυκυτέρην τῆς ἰδικῆς του. Ὁ Ροῦτλερ εἶχε παρατηρήσει ὁμοίως τὸν ξένον καὶ ἐπειδὴ ἐξήτει εὐκαιρίαν ἵνα φανῆ χρήσιμος εἰς τὸν πλοσίον του, ἔλαβε παρὰ τοῦ ἀσθενοῦς τὴν ἄδειαν νὰ τῷ παρέχῃ κάθισμα πρὸς ἀνάπαυσιν, ὅτε ἐπανήρθετο ἐκ τοῦ συνήθους του περιπάτου. Ὁ ξένος ἐδέχθη τὴν πατριαρχικὴν ταύτην προσφορὰν καὶ καθ' ἑκάστην πρωΐαν τὰ τέκνα τοῦ Ροῦτ-

λερ διεφιλονέικουν μεταξὺ τῶν ποῖον νὰ ἐτοιμάσῃ τὸ ξύλινον κάθισμα χάριν τοῦ ξένου.

Β'

Ἡμέραν τινὰ, ἣν ἡ δευτέρα τῆς Πεντηκοστῆς, ὁ ξένος ἐπανῆλθεν ἐκ τοῦ περιπάτου του ταχύτερον τοῦ συνήθους· τὰ τέκνα τοῦ Ροῦτλερ τὸν περιεκύκλωσαν ὡς πάντοτε καὶ τῷ εἶπον· «Κύριε, κύριε, ἡ μακρὰ τὴν περασμένην νύκτα μᾶς ἔκαμε μίαν εὐμορφὴν ἀδελφοῦλα». Ὁ ξένος στήριζόμενος ἐπὶ τοῦ βραχίονος τοῦ πρεσβυτέρου τῶν τέκνων εἰσῆλθεν εἰς τὸ κατάστημα νὰ μάθῃ παρὰ τοῦ Ροῦτλερ νέα περὶ τῆς υγείας τῆς συζύγου του. Ὁ μικρὸς πορὸς ἐξήρχετο κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν· ἠὺχαρίστησε τὸν ξένον ἐπὶ τῇ προθυμίᾳ του καὶ τέλος τῷ εἶπε·

— Εἶναι τὸ δέκατον πέμπτον τέκνον, ὅπερ μᾶς στέλλει ὁ Θεός.

— Καλὲ ἄνθρωπε! ἀνέκραξεν ὁ ξένος μετ' αἰσθημάτων λύπης καὶ συγκινήσεως· μικρὸν μέρος τῶν χρημάτων ἅτινα οἱ πλούσιοι ἀσκόπως ῥίπτουσιν ἐκ τῶν παραθύρων ἠδύνατο νὰ φέρῃ τὴν εὐπορίαν ἐν τῷ οἴκῳ σου. Ἐλευσινὴ ἐποχὴ! προτερήματα, ἀρεταί, τιμὴ ἐκτιμῶνται μόνον ἀφοῦ ὁ τάφος καλύψῃ τὸ σῶμά μας. Ἀλλ' εἰπέ μοι, ἔχεις ἀνάδοχον διὰ τὴν νεογέννητον;

— Ὅταν ἦναι τις πτωχὸς, κύριε, οἱ ἀνάδοχοι δὲν εὐρίσκονται εὐκόλα· οἱ ἀνάδοχοι τῶν ἄλλων μου τέκνων ἦσαν ἢ διαβάται ἢ γείτονες· ἐπίσης πτωχοὶ ὡς ἐγώ.

— Ὄνομάσε τὴν Γαβριέλαν, ὑπέλαβεν ὁ ξένος· ἐγὼ θὰ ἦμαι ὁ ἀνάδοχος τῆς καὶ τῆς δίδω τοῦτο τὸ ὄνομα. Ἰδοῦ, λάβε ἑκατὸν φιορίνια διὰ τὰ χρεώδη τῆς βαπτίσεως, εἰς ἣν θὰ παρευρεθῶ. Φρόντισε σὲ παρακαλῶ καὶ θὰ με ὑποχρεώσῃς.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ Ροῦτλερ ἐδίσταζε,

— Λάβε ἀφόβως, εἶπεν ὁ ξένος· ὅταν θὰ με γνωρίσῃς κάλλιον, θὰ ἴδῃς ὅτι ἀξίζω νὰ συμμερισθῶ τὰ δεινά σου. Κάμε μου ὅμως μίαν χάριν· ἐκεῖ μέσα βλέπω ἐν βιολίῳ, φέρετο ἐδῶ ταχέως, μοῦ ἦλθε μία ἰδέα καὶ πρέπει νὰ τὴν ρίψω ἐπὶ τοῦ χάριτος.

Ὁ Ροῦτλερ σπεύσας ἔφερε τὸ βιολίον καὶ τὸ ἔδωκεν εἰς τὸν ξένον· οὗτος εὐθὺς ἤρχισε νὰ παίζῃ καὶ ἐξέβαλεν ἤχους τόσῳ παραδόξους καὶ γλυκεῖς, ὥστε ἡ δόξος ἐπληρώθη εὐθὺς περιέργων, πολλοὶ δ' εὐγενεῖς ἀναγνωρίζοντες τὸν τεχνίτην ἐν τῇ ἐκτελουμένῃ μουσικῇ ἐσταμάτησαν τὰς ἀμάξας τῶν καὶ προσεκτικοὶ ἠκροῶντο. Ἀλλ' ὁ ξένος ἀφοσιωμένος ὅλος εἰς τὴν σύνθεσιν του οὐδόλως προσέβλεπεν εἰς τὸ πλῆθος τὸ περικυκλοῦν τὸ ἐργαστήριον τοῦ Ροῦτλερ. Μετ' οὐ πολὺ ἐτελείωσεν, ἐφύλαξεν ἐν τῷ θυλακίῳ του ὅτι εἶχε γράψῃ, παρακάλεσε τὸν ἔμπορον νὰ τῷ ἀναγγεῖλῃ τὴν ἡμέραν τῆς τελέσεως τοῦ βαπτίσματος καὶ ἀπῆλθεν ἀφείς τὴν διεύθυνσίν του.

Γ'

Τρεῖς ἡμέρας παρήλθον καὶ ὁ ἄγνωστος δὲν ἐφάνη· μάτην τὰ παιδιὰ ἐτοποθέτουσαν καθ' ἑκάστην πρὸ τῆς θύρας τοῦ πατρικοῦ ἐργαστηρίου τὸ ξύλινον κάθισμα. Τὸ κάθισμα ἔμεινε κενόν. Τὴν τρίτην ἡμέραν διαβάται τινὲς ἐνδεδυμένοι πένθιμα καὶ δακρυβρέκτους ἔχοντες τοὺς ὀφθαλμούς ἐστάθησαν πρὸ τοῦ ξυλίνου καθίσματος καὶ τὸ παρετήρουν περίλυποι. Ὁ Ροῦτλερ δὲν ἐνόησε τί ἔτρεχε καὶ ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ αὐτὸς καὶ νὰ μάθῃ εἰδήσεις τοῦ ξένου του.

Ἐφθάσεν εἰς τὴν ὑποδειχθεῖσαν οἰκίαν· ἀλλ' ἡ θύρα ἦν περιβεβλημένη μελανὰ ὑφάσματα, ἐντὸς δὲ σορὸς, περὶ ἣν ἔκαίε μεγάλη πληθὺς κηρίων, ἣν περικυκλωμένη ὑπὸ μεγιστάνων, σοφῶν, λογίων, ἠθοποιῶν, μουσικῶν, οἵτινες ἐθρήνουν δι' ἀπώλειαν αἰφνιδίαν καὶ ἀπρόοπτον. Ὁ δυστυχὴς Ροῦτλερ ὑπόπτεισε τὸ συμβαῖνον, ἔμαθεν ὅμως μετ' ἐκπλήξεως ὅτι ὁ ξένος του, ὁ εὐεργέτης του, ὁ ἀνάδοχος τῆς θυγατρὸς του, ἦν ὁ Μόζαρτ, καὶ ὅτι ἐτελείτο ἡ κηδεῖα τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρός.

Ὁ Μόζαρτ ἐν τῇ οἰκίᾳ του ἐξέβαλε τὴν τελευταίαν αὐτοῦ μουσικὴν πνοὴν καὶ ἐπὶ τοῦ ἀκόμψου ξυλίνου καθίσματος καθήμενος ἐμελοποίησε τὴν μεγαλοπρεπῆ αὐτοῦ νεκρώσιμον λειτουργίαν, τὸ θαυμάσιον Requiem, τὸ κύκνιον ἄσμα του καὶ τὸ ἀριστούργημα ἀπάσης τῆς Γερμανίας.

Ὁ Ροῦτλερ ἀφοῦ ἀπέδωκε τὰς τελευταίας τιμὰς πρὸς τὸν μέγαν ἄνδρα, ὃν εἶχε τιμῆσει καὶ σεβασθῆ χωρὶς νὰ τὸν γνωρίσῃ, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν οἰκίαν του· ἐξεπλάγη δ' εὐρὼν τὸ ταπεινὸν αὐτοῦ ἐργαστήριον πλήρες ὀκνηρῶν, οἵτινες εἶναι περίεργοι καὶ θαυμάζουσι μόνον ὅταν τὰ ἀντικείμενα θαυμασμοῦ καὶ λατρείας, ἣν πολλαῖς παρεγνώρισαν, δὲν ὑπάρχουσι πλέον.

Δ'

Ἡ περίστασις αὕτη ἀνύψωσε τὸ πτωχὸν κατάστημα τοῦ Ροῦτλερ, ὅστις ἀπέκτησε μικρὰν τινα περιουσίαν ἀφοῦ ἀποκατέστησεν εὐτυχῆ καὶ τὰ δεκαπέντε αὐτοῦ τέκνα.

Τὴν τελευταίαν κόρην ὀνόμασε Γαβριέλαν, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Μόζαρτ, καὶ τὰ βιολίον ὑπὲρ ὃ μέγας ἀνὴρ μετεχειρίσθη ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου του, ἐχρησίμευσεν ὡς προῖξ τῆς κόρης. Ἐπωλήθη 4,000 φιορινίων καὶ ἡ Γαβριέλα εὐτυχῆς μετὰ τοῦ συζύγου τῆς ἐλάτρευεν ὡς ἀγίου τὸ ὄνομα τοῦ Μόζαρτ.

Τὸ ξύλινον κάθισμα ὁ Ροῦτλερ κατ' οὐδένα λόγον ἠθέλησε νὰ πωλήσῃ καὶ τοὶ ἐπικερδέσταται τῷ ἐγένοντο προσφοραὶ δι' αὐτό· τὸ διετήρησεν εἰς ἀνάμνησιν τῆς πτωχείας του ἅμα δὲ καὶ τῆς εὐτυχίας του.

Πρὸς ἀπόδειξιν τῆς μεγίστης πτωχείας, τῆς

1. Παναγιώτης.

μαστιζούσης τὰς μεγαλοπόλεις τῆς Εὐρώπης, ἐν αἷς ἀφ' ἑτέρου πάλιν ὑπάρχει καὶ πλοῦτος ἄπειρος, ἀρκεῖ ἡ παρατήρησις, ὅτι τὸ $\frac{1}{3}$ τοῦ πληθυσμοῦ τῶν Παρισίων (κατ' ἐπίσημον στατιστικὴν ἐκθεσιν τοῦ 1848 ἔτους) ἐνταφιάζεται δωρεάν.

ΛΥΣΙΣ ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΩΝ ΑΠΟΡΙΩΝ

Σὺν Ἀθηνᾶ καὶ χεῖρα κίνει.

Παροιμία λεγομένη ἐπὶ τῶν ἀέργων καὶ ἀκνηρῶν, οἵτινες τὰ πάντα ἐκ τοῦ Θεοῦ περιμένουσιν. Εἴρεται δὲ ἀπὸ ἀνηλάτου, ὅστις τοῦ ὄνου αὐτοῦ ἐμπροσθέντος εἰς πηλὸν παρεκάλει τὸν Ἡρακλέα νὰ τὸν ἐκβάλλῃ ἐκείθεν.

Ἄλλοι λέγουσιν, ὅτι ἀνὴρ πλούσιος Ἀθηναῖος ἐπλεε ποτὲ μεθ' ἑτέρων τρικυρίας δὲ σφοδρῆς γενομένης καὶ ἀνατραπέυσης τῆς νηὸς οἱ μὲν λοιποὶ πάντες διενήχοντο, ὁ δὲ Ἀθηναῖος τὴν Ἀθηνᾶν παρ' ἕκαστα ἐπικαλούμενος μυρία ἐπηγγέλλετο, ἐὰν περισωθῇ. Εἰς δὲ τις τῶν συννεναυαγηκότων παρορηχόμενος εἶπεν αὐτῷ, «σὺν Ἀθηνᾶ καὶ χεῖρα κίνει.»

Τινὲς δὲ λέγουσιν, ὅτι μέλλων τις ν' ἀγωνισθῇ ἠρώτησε τὸ μαντεῖον ἂν θὰ νικήσῃ, ὅπερ ἀπεκρίθη, ὅτι θέλει νικήσει. Τοῦ ἀγῶνος λοιπὸν ἀρχίσαντος εἰσελθὼν εἰς τὸ θέατρον καὶ καταβιδάσας τὰς χεῖρας ἴστατο, ἕως οὗ τυπτόμενος ὑπὸ τοῦ ἀνταγωνιστοῦ ἠττήθη.

Σήμερον λέγομεν· «Αἰ-Νικόλα βοήθαμε, σεῖσε καὶ σὺ τὸ πόδι σου.» Καὶ «κινήσου νὰ σὲ κινήσω.» Οἱ Γάλλοι δὲ· Aide-toi, le ciel t'aidera καὶ Ἡ attend que les alluettes lui tombent toutes roties.¹

Η ΠΕΡΙΔΙΚΑ

Βόσκουνη ἡ ἄλλαις πέρδικαις ἢ λούζονται στὸ αὐλάκι,

Καὶ μία στὰ νύχια περπατεῖ ἐπάνω σὲ κοτρῶνι,

Καὶ γέρνει πίσω καὶ τηρᾷ μικρὸ ἕνα περδικάκι,

Καὶ πότε τοῦ γλυκομιλεῖ καὶ πότε τοῦ μαλλόνει.

— Ἄνω τῆς μάνης τῆ λαλιά, καὶ ἀνέβα στὸ λιθάρι,
Γιατὶ ἡ καρδιά μου λαχτареῖ μονάκριβο πουλί μου!

— Γιὰ δὲ, μανοῦλα, τὸ νερὸ ποῦ βρέχει τὸ θυμάρι,

Γιὰ δὲ τὰ συνομιλήκα πῶς παίζουσι ἀντικρὺ μου.

— Ἐχουν ἡ μάναις τους πολλὰ! Ἐλα, πουλί, κοντά μου,

Κ' εἶδα τὸν Ἰάκιο γερακιῦ ἐδῶ σιμὰ στὸ αὐλάκι.

— Πῆμε, μανοῦλα, στὰ νερὰ νὰ βρῶ τὴν συντροφιά μου!

Αὐτὸ ἦταν σύννεφο μικρὸ, δὲν ἦταν γεράκι.

Καὶ ὁ Ἰάκιος πάλι ἐφάνηκεν ἐπάνω στὰ λιθάρια,

Καὶ κατεβαίνει ἡ πέρδικα ζητώντας τ' ἀκριβὸ τῆς.

Καὶ αὐταῖς ποῦ ἦταν στὸ βίζωμα τρυπῶσαν στὰ θυμάρια...

Ἐκεῖθε ὁ Ἰάκιος πέρασε τοῦ γερακιῦ προδότης.

Καὶ ἀκούσθη ἕνα φτεροῦγισμα, μιὰ ταραχὴ, μιὰ ἀντάρα,

— Ὅπως τὸ μονάκριβο ἔχει πικρὴ τὴν τύχη!

1. Ἐστ. ἐκ τῶν Ἀστέρων, ὑπὸ Ἰ. Φουστάνου.

Σκούζει, χτυπιέται ἡ πέρδικα μὲ τρόμο, μὲ λαχτάρη,
Καὶ τὸ ἀκριβὸ τῆς σπαρταρᾷ στοῦ γερακιῦ τὸ νύχι.

Ἡ μάναις τῶν παιδιῶν μας γερᾷ δὲν φοβοῦνται:

Τὸ μυριοχαϊδεμμένο τους στὰ νύχια του νὰ πάρῃ . .

Ἐπὶ ἄλλα βάτανα σκληρὰ στὸν κότμο τυραννοῦνται—
Ἐχουν ἀβρώστειες φοβερῆς καὶ Χάρο μακελλάρη.¹

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

* * Ἰδὲ εἰς τὸν ἀγρὸν ἐκείνον μίαν λευκὴν αἶγα, καταγινομένην νὰ βόσκη εἰς ὄλην τὴν περιφέρειαν εἰς τὴν ὁποίαν τὴν ἀφίνει νὰ φθάσῃ τὸ σχοινίον τῆς, τὸ δευμένον εἰς πάσσαλον.

Ἐπειδὴ τὸ σχοινίον τῆς εἶνε μακρὸ ἡμπορεῖ νὰ βοσκήσῃ γόρτον δροσερὸν καὶ παχὺν ἐπὶ δύο ὥρας· αὐτὴ ὅμως ἀφίνει τὸν ἐμπροσθέν τῆς γόρτον, καὶ τεντόνουσα τὸ σχοινίον μὲ ὄλην τῆς τὴν δύναμιν, ἀγωνίζεται νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἄκραν. Ἐκεῖ δὲ, γονατίζουσα οὕτως ὥστε τρίβεται τὸ μαλλίον τῆς, μόλις καὶ μετὰ βίας κατορθώνει νὰ σύρῃ μὲ τὴν ἄκραν τῆς γλώσσης τῆς ὀλίγα χορταράκια, ὡς ἐκ τούτου δὲ τὸ περιδέραϊόν τῆς τὴν κάμνει νὰ βήχῃ καὶ κινδυνεύει νὰ τὴν πνίξῃ.

Τοῦτο κάμνομεν καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ βίῳ. . . Καθεὶς ἔχει τὸν πάσσαλον, τὸ σχοινίον καὶ τὴν περιφέρειάν του. Σχεδὸν πάντοτε ἐντὸς αὐτῆς εὐρίσκομεν τροφὴν εὐκόλον διὰ τὸ σῶμα, τὸ πνεῦμα καὶ τὴν καρδίαν, καθ' ὅσον ἕκαστος ἀγρὸς ἔχει τοῦλάχιστον τὰ ἄνωθι του. Καὶ ὅμως ἐξαντλοῦμεν τὰς δυνάμεις μας, ἐνίοτε δὲ καὶ τρίβομεν τὰ γόνατά μας διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὰ κείμενα μακρὰν ἡμῶν. (Alphonse Karr).

* * Ἡ φήμη γυναικὸς ἀυξάνει, καταναλισκομένης τῆς ἀρετῆς αὐτῆς.

* * Οἱ νυσταγμοὶ τῆς καρδίας εἶνε ὀλεθριώτεροι τῶν νυσταγμῶν τοῦ νοῦς.

* * Ἡ σημαία εἶνε ἡ ἀληθὴς εἰκὼν τῆς πατρίδος, ἡ καθαυτὴ εἰκὼν ἐκείνου, ὅπερ ὁ ἄνθρωπος ὑπὲρ πάν ἄλλο ἀγαπᾷ, τιμᾷ, θαυμάζει, διότι εἶνε τὸ ἔμβλημα τῶν θυσιῶν καὶ τῶν ἀγῶνων. Αὐτὴ δὲ ἡ σημαία γλώσσαν ἀνδρικὴν καὶ καθαρεύουσαν, καταληπτὴν καὶ τοῖς σοφοῖς καὶ τοῖς νηπίοις. Παραγγέλλει δὲ αὐτὴ πρὸς πάντας, λέγουσα· «Ἐν ὅσῳ μὲν προχωρῶ, ἀκολουθεῖτέ με· ἐὰν δὲ ποτε πέσω, ἀναστήσατέ με, καὶ φέρετέ με περαιτέρω.»

Πρῶτος τυπογράφος Ἑλλήνων ὑπῆρξεν ὁ Ἀλέξανδρος Γεωργίου ἐκ Χάνδακος τῆς Κρήτης, ὅστις ἐδιδάχθη τὴν τυπογραφικὴν τέχνην ἐν Βενετίᾳ, ὅπου καὶ ἐτύπωσε τὸ *Ψαλτήριον τοῦ Δαυὶδ*, κατὰ τὸ ἔτος 1486. Ἡ ἔκδοσις αὕτη εἶνε δυσεύρετος.

1. P. X. Ζαλακώστα.